

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Ústav dějin křesťanského umění
Dějiny křesťanského umění

Barbora Srdínková

Rekonstrukce barevnosti fasád na příkladech z pražské barokní architektury

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěrbová, Ph.D.

Praha 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 7. 2021

Barbora Srdínková

Bibliografická citace

Rekonstrukce barevnosti fasád na příkladech z pražské barokní architektury [rukopis] : bakalářská práce / Barbora Srdínková; vedoucí práce: Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěrbová, Ph.D. -- Praha 2021. – 83.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce s názvem „Rekonstrukce barevnosti fasád na příkladech z pražské barokní architektury“ se zabývá jednotlivými způsoby a kroky oprav fasád památkových objektů. Cílem této práce je uvést možné postupy v co nejširším kontextu a ukázat je na konkrétních příkladech. První část práce nastiňuje, proč je tak důležité správné určení barevného řešení a jeho vhodné použití. Zde je i definován význam barevnosti fasády právě v období baroka. V druhé části jsou popsány jednotlivé postupy při výběru barevnosti, ukázané na příkladech rekonstrukcí barokních památek na území Prahy. K tomu je provedena detailní rešerše příslušné dokumentace a dalších podkladů k opravám, které jsou uchovány v archivu Národního památkového ústavu. Uvedeno je také, co dále bychom při výzkumu k opravě objektu měli brát v potaz – další architektonickou tvorbu, urbanistický kontext stavby a následné úpravy samotné památky. Problematika je ukázána například na kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, kostele sv. Jana Nepomuckého na Skalce, Křižovnickém kostele sv. Františka z Assisi, Trojském zámku, Thunovském paláci a dalších pražských stavbách.

Klíčová slova

Rekonstrukce, obnova, barevnost, fasáda, barokní, památka

Abstract

The presented bachelor's thesis entitled "Renovation of the colour of facades on examples of Prague's Baroque architecture" deals with the various ways and steps of repairing the facades of monuments and historical buildings. This thesis aims to present possible procedures in the widest possible context and to show them in specific examples. The first part of the work outlines why it is so important to correctly choose the colour solution and its appropriate use. This part has also defined the importance of the colour of the facade, especially in the Baroque period. The second part describes the

individual procedures for the selection of colours, shown on the examples of reconstructions of Baroque monuments in Prague. According to a detailed analysis of the relevant documentation and other documents of the renovations, which are stored in the archives of the National heritage institute. It is also stated what we should take consider when repairing the building – other architect's work, the urban context of the building, and subsequent modifications to the monument itself. The approach is shown at the church of St. Nicholas on the Old Town Square, the Church of St. John from Nepomuk on Skalka, Church of St. Francis of Assisi, Troja Palace, Thun Palace, and other Prague historical buildings.

Keywords

Reconstruction, restoration, colour of the facade, baroque, monument, historical building

Počet znaků (včetně mezer): 101 254

Poděkování

V první řadě bych ráda touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Mgr. Daniele Lunger Štěrbové, Ph.D. za odborné vedení, operativní konzultace i přínosné poznámky a cenná doplnění. Dále mé díky patří zaměstnankyním badatelny Národního památkové ústavu, u kterých jsem se setkala s výraznou ochotou. Současně také bych ráda poděkovala Alici Kačírkové, asistentce restaurátorského oddělení Galerie hl. m. Prahy, za vstřícnost a poskytnuté archivní materiály.

Obsah

1.	Úvod.....	10
2.	Význam barevného řešení.....	12
2.1.	Technologické možnosti.....	13
2.1.1.	Materiálové fasády	14
2.1.2.	Fasády obkládané	15
2.1.3.	Fasády natírané.....	15
2.2.	Estetické možnosti.....	17
2.3.	Řešení fasád v období baroka.....	18
2.3.1.	Rané baroko	19
2.3.2.	Vrcholné baroko.....	20
2.3.3.	Pozdní baroko.....	20
2.3.4.	Novobaroko.....	20
3.	Postup při obnově fasády	22
4.	Průzkum.....	23
4.1.	Základní kategorizace průzkumu	23
4.1.1.	Lokalizace a provádění sond.....	23
4.1.2.	Sondážní průzkum.....	24
4.1.3.	Stavebně historický průzkum.....	24
4.1.4.	Restaurátorský průzkum.....	25
4.1.5.	Doplňkové průzkumy.....	25
4.2.	Vyhodnocení průzkumu	26
4.3.	Dokumentace	26
5.	Katalog: Příklady barokních fasád a historie rekonstrukcí.....	28
5.1.	Národní knihovna, západní fasáda při Křižovnické ulice	28
5.1.1.	Novodobé úpravy fasády.....	28
5.1.2.	Současné barevné řešení	29
5.2.	Kostel sv. Františka z Assisi na Křižovnickém náměstí.....	29

5.2.1.	Podoba kostela.....	30
5.2.2.	Obnova barevnosti.....	30
5.2.3.	Obnova barevnosti tamburu a kupole.....	32
5.2.4.	Současné barevné řešení.....	34
5.3.	Trojský zámek.....	35
5.3.1.	Opravy zámku.....	35
5.3.2.	Současné barevné řešení.....	37
5.4.	Toskánský palác.....	38
5.4.1.	Podoba a historie paláce.....	38
5.4.2.	Opravy paláce ve 20. století.....	39
5.4.3.	Současné barevné řešení.....	40
5.5.	Lužický seminář.....	41
5.5.1.	Oprava fasády.....	41
5.5.2.	Současné barevné řešení.....	44
5.6.	kostel sv. Mikuláše na Starém Městě Pražském.....	44
5.6.1.	Vnější podoba kostela.....	44
5.6.2.	Oprava vnější fasády.....	45
5.6.3.	Současné barevné řešení.....	47
5.7.	Kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce.....	47
5.7.1.	Oprava vnější fasády.....	48
5.7.2.	Současné barevné řešení.....	50
5.8.	Kostel sv. Mikuláše na Malé Straně.....	50
5.8.1.	Oprava kostela.....	51
5.8.2.	Současné barevné řešení.....	53
	Závěr.....	54
	Obrazová příloha.....	56
	Seznam vyobrazení.....	74
	Seznam použitých pramenů a literatury.....	79

1. Úvod

Vizitkou každého domu je jeho průčelí – jak zní staré rčení „šaty dělají člověka“, tak stejně tak i fasáda do značné míry „dělá“ dům. A samotná barevnost její podobu výrazně ovlivňuje, a proto jsem si zvolala toto téma. Současně se domnívám se, že téma barevnosti fasád je velice zásadní pro rekonstrukci památek. A tak jak se postupně vyvíjí památková ochrana objektů, měl by se rozvíjet i náš zájem a poznání.

Tato práce pouze shrnuje možné způsoby zkoumání, pohledy a soudy uvedené v praxi na příkladech. Cílem této bakalářské práce je uvést možné postupy v co nejširším kontextu a ukázat je na konkrétních příkladech, protože právě obnova fasád je jedna z nejčastějších úloh památkové péče. Přičemž obnovu můžeme chápat v nejširším záběru od přísné konzervace po rozsáhlou rekonstrukci.

Rekonstrukce historických objektů je v České republice řešen právními normami. Základní právní normou, která vymezuje péči o památky v České republice, je tzv. památkový zákon – zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, a prováděcí vyhláška k tomuto zákonu č. 66/1988 Sb.

V první části práce je uvedeno, z jakého důvodu je právě barevnost tak významná, i jak byla chápána její role v minulosti. Provedení fasády je nedílnou součástí celkového pohledu na stavbu, budovu, a tedy historickou památku. V kapitole barevné řešení jsou zmíněny kromě technických i estetické aspekty, které ovlivňují výsledné barevné řešení. Dle technických parametrů se fasády dělí mezi materiálové, obkládané a natírané. Jedná se o způsob, jak je fasádě barevnost propůjčena a jaký je její finální povrch – materiál. V podkapitole estetické možnosti jsem se zabývala tím, jaké další faktory kromě technologických možností ovlivňují výslednou podobu. Mezi tyto faktory patří například finanční náročnost, dostupnost pigmentů i materiálů, síla tradice, nebo tvůrčí inovace autora apod. Další zásadní otázkou, kterou jsem si položila, bylo barevné řešení přímo v období baroka. I přesto, že dochází ke zjednodušení, můžeme říct, že pro baroko velice typická červeno-bílá kombinace barev.

Dále jsem se zaměřila na část samotné obnovy, snažila jsem se uvést jednotlivé kroky, jak zpravidla obnova památkových objektů probíhá. Kdy zásadní částí je samotný průzkum. V ideálním případě je výsledné barevné řešení podloženo hned několika typy průzkumu, např. sondážním, stavebně-historickým, restaurátorským nebo jiným.

V poslední velice obsáhle kapitole s názvem Katalog, jsem popsala historii oprav několika pouze vybraných barokních památek z Prahy. Mezi památkovými objekty jsou významné sakrální stavby (kostel sv. Mikuláše na Malé Straně, kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, kostel sv. Jana na Skalce atd.), ale zároveň také světské budovy (Toskánský palác, Trojský zámek, Lužický seminář atd.). U každé ze zmíněných architektonických památek je ve zkratce popsán její vznik a historie, následně jsem na základě restaurátorských zpráv a jiných dobových materiálů sepsala vývoj oprav až do současnosti.

V této bakalářské práci jsem vycházela z detailní rešerše dostupných materiálů a vhodné literatury. V rámci shromažďování dokumentace jsem převážně využila služeb archivu Národního památkového ústavu, Městské knihovny v Praze a knihovny Uměleckoprůmyslového musea v Praze. Informace z dokumentací oprav jsem doplnila o knižní zdroje, jak ohledně jednotlivých pražských staveb, o barokní architektuře obecně, tak i o knihy které se věnují technologickým postupům, rekonstrukcím, omítkám a památkové péči.

Se snahou uplatnit historickou, autentickou barevnost památky se v Čechách setkáváme až po 2. světové válce, kdy byly realizované ojedinělé opravy památek. Mezi tyto památky patří zámek v Roudnici a Libochovicích, nebo měšťanský dům v Telči a v dalších historických městech.

Výraznou diskusi ohledně barevnosti fasád vzbudil seminář v roce 1982 organizovaný SÚPPOP a SÚRPMO. Tento seminář probudil zájem o barevnost průčelí a naznačil tendence řešení oprav. Na tento seminář navázalo setkání v roce 2004. Avšak v posledních letech, kromě několika historiků umění, zájem znovu poklesl, proto bych ráda toto téma znovu vrátila na scénu.

2. Význam barevného řešení

Barevnost je jedna ze základních kategorií vnímání světa, tedy i historických památek. Za barevné řešení fasád se považují i pouze jednobarevné fasády. Kromě samotné barvy je důležité i provedení. Fasády mohou být hrubě nahozené, stlené, hlazené i nezvlněné. Součástí návrhu je také tvarování hran, ústupků a řešení dalších prvků na fasádě.

V „antické encyklopedii stavitelství“ od římského architekta a teoretika Vitruvius Deset knih o architektuře, kterou sepsal v 1. století př. n. l., se dozvídáme o skladbě omítek a o štukových pracích. V jedné z kapitol popisuje i vnitřní nástěnné malby a používaná barviva, ale provedení v exteriéru neuvádí. V antice byla omítkám věnována velká péče.¹ A nejinak tomu bylo v období renesance. Architekt a teoretik umění 15. století Alberti zmiňuje důležitost správného výběru kamene, způsob pálení cihel, druhy sádry a vápna. Alberti se zabývá pouze technickým provedením nikoli barevností samotné fasády.² Třetí významný teoretik 16. století z Itálie Andrea Palladio znovu uvádí pouze technické nikoli estetické provedení stěn průčelí chrámů i soukromých budov. Ani jeho grafické přílohy architektonických traktátů nepodávají žádné informace ohledně barevnosti, jsou pouze černobílé a stín je vytvořen šrafováním, přesto právě Palladio povýšil stavitelství na vědu.³

Ačkoliv se barevnosti fasád teoretikové architektury v historii příliš nevěnovali, je zjevné, že je pro celkový vjem nesmírně důležitá. Historik architektury Petr Macek uvádí padesáti až osmdesáti procentní podíl na celkovém zrakovém vjemu.⁴ A tak právě tato skutečnost nutí k tomu, aby byla barevnost památkáři a restaurátory správně určena a nedošlo k deformaci prvotního záměru autora, protože barevnost je součástí návrhu a „jazyka“ architekta.⁵ Dle historika umění Dobroslava Líbala vytváří autorská barevnost autenticitu budovy. Zvolená barevnost tak může členění stavby buďto podtrhnout nebo i eventuálně potlačit.⁶

I přes nedostatek informací je dnes jasné, že přinejmenším v určitých slohových obdobích hrála barevnost a kompozice průčelí, s barevným rozdělením aktivních a

---

¹ VITRUVIUS 1953, s. 167.

² ALBERTI 1956, s. 66.

³ PALLADIO 1958.

⁴ MACEK 2009, s. 15.

⁵ ŠTULC, 599.

⁶ LÍBAL 1992, s. 87.

pasivních ploch, ne méně významnou roli než skladba článků jako takových. Pomocí volby barevného provedení stavby, je možno jednotlivé články buďto upozadit nebo zvýraznit a podtrhnout jejich plasticitu.⁷ Na druhou stranu právě i díky tomu, může při špatném zvolení barevnosti dojít k popření hodnot a deformaci původní architektonické koncepce. Chybná interpretace či nesprávná rozhodnutí mohou vést k podobně nechtěným zásahům jako nevhodné restaurování památky, jaké známe díky puristickým úpravám ze sklonku 19. století. Tuto problematiku nastíním na příkladu obnovy barevnosti tamburu a lucerny kupole kostela sv. Františka z Assisi v Praze, kterou Josef Štulc právě mezi výše zmíněné nepovedené příklady řadí. Dle jeho názoru nestačí vždy vyhodnocení sond, ale je zapotřebí také tvůrčí invence, znalosti analogií a také příslušného ikonografického materiálu.⁸ Barevnost je však naštěstí lépe reverzibilní než nevratné zásahy do autentického členění či celkové hmoty barvy.

Tak jako se vyvíjí samotný obor památkové péče, tak se i vyvíjí pohled na význam barevnosti fasády. Přední znalec architektury Vojtěch Birnbaum se například domníval, že vrcholný barok k svému výrazu na exteriéru stavby barvu nepotřeboval, památka by vyzněla i v monochromaticky čistém pojetí.⁹

2.1. Technologické možnosti

Historická architektura nabízí pestrou škálu možností, jak lze fasádám barevnost propůjčit. Pro barevnost vnějšího pláště v podstatě však existují dva hlavní přístupy, hmota fasády je již z barevného materiálu zhotovena nebo je naopak barevnými nátěry či obklady opatřena.

Holé režné zdivo je více choulostivé vůči podnebným podmínkám, proto se často omítalo ať už barevně, nebo se různě upravovalo alespoň ochranným bezbarvým nátěrem, viz dále. Výhodou omítek je také jejich nenáročnost při obnově, zatímco kamenné nebo cihelné fasády jsou pro opravu nákladné. Kromě toho má omítka také vlastnosti izolační.¹⁰

---

⁷ Barevnost měla za poslání zvýraznit, případně ztlumit a zeslabit určité části průčelí, podtrhnout jejich plasticitu.

⁸ ŠTULC, s. 599.

⁹ BIRNBAUM 1921-1922, s. 6.

¹⁰ Omítka chrání zdivo před přímým průnikem dešťové vody a následného jejího cyklicky se opakujícího se mrznutí a rozmrazení, což způsobuje nechtěné praskání a drolení. ŠTORM 2007, s. 58.

2.1.1. Materiálové fasády

Jedno z technologicky možných řešení fasád jsou tzv. materiálové za použití kamene, nebo cihel, kdy barevnost fasády je dána materiálem.¹¹ Barevnost zapůjčuje fasádě odstín kamene, například hojně používaný pískovec může mít nazelenalý nebo načervenalý odstín, což je dáno regionem těžby. Použitý materiál fasády se upravuje do podoby hrubé, hladké až leštěné, nebo může dojít k napuštění kamene barevným pigmentem a transparentními nátěry, a tak vznikají tzv. probarvené omítky.¹²

U režného kamenného zdiva, často dochází i ke kombinaci a využití více druhů kamene. Příkladem může být fasáda kostela Neumünster ve Würzburgu (1711–1716) od Johanna Dientzenhofera, mladšího bratra Kryštofa Dientzenhofera,¹³ [1] která kombinuje červený pískovec v ploše a ostění oken a portál včetně soklu a schodiště ze okrového pískovce. Příkladem materiálové fasády z pražského prostředí je portál Arcibiskupského paláce na Hradčanském náměstí, který je vyveden ve třech odstínech mramoru a je mistrným – a navíc signovaným – dílem J. B. Matheye z let 1676–9.¹⁴ Dalším příkladem je špitální kostel Nejsvětější Trojice v Kuksu letech 1707–1712 podle projektu italského architekta Giovanniho Battisty Alliprandiho.¹⁵

Současně bylo užíváno kombinace režného cihelného zdiva s kamenem. Červené cihlové průčelí dokládají starší snímky na vile Amerika od Kiliána Ignáce Dientzenhofera (1717–1720). Tato kombinace červených pálených cihel s nažloutlým pískovcem byla oblíbena v období 19. století při stavbě nových činžovních domů. Z pískovce byly vyvedeny například ostění oken, portály a nároží. Tato obliba přetrvávala z důvodů estetických a finanční nenáročností a byla využívána zejména u velkých urbanistických celků.¹⁶ Příkladem může být výstavba několika pařížských náměstí za Jindřicha IV, z nichž nejlépe dochované, a tedy s autentickou barevností je Place des Vosges ve čtvrti Marais [2].

Probarvovaných omítek se užívalo hojně v raném baroku, kdy se fasády často členily lizenovými rámci a soustavou vpadlých polí, jako např. Na fasádách kláštera ve Speinshartu od Wolfganga Dientzenhofera.¹⁷ Zde jsou patrné i různé druhy povrchové

---

¹¹ HOŠEK / MUK 1990, s. 37.

¹² MACEK 2009, s. 19.

¹³ HORYNA 1998, s. 104.

¹⁴ HOŠEK/MUK 1990, s. 41.

¹⁵ MACEK / BIEGEL / BACHTÍK 2015, s. 619.

¹⁶ Tamtéž, s. 41.

¹⁷ HORYNA/KUČERA 1998, s. 32.

úpravy, od hrubé až do hlazené omítky [3]. Zajímavým příkladem povrchově upravovaných omítek je Michnovský palác v Praze (dnešní Tyršův dům), kde byla svrchní vrstva opatřena fermeží či voskem, čímž „částečně zprůsvitněla a velice se přiblížila podobě hlazeného mramoru, dokonce různobarevného“.¹⁸ Finální mechanická úprava tak přispěla i k výslednému barevnému řešení a svědčí o důležitosti tohoto kroku. Na základě techniky nanášení a povrchového zpracování svrchní vrstvy tak můžeme materiálové fasády dělit také dle povrchů z roztírané spárové malty a nahazované, natahované či stříkané omítky.¹⁹

2.1.2. Fasády obkládané

Dalším příkladem technologicky možných řešení jsou fasády obkládané. Hmota kamene či cihelné jádro je doplněno o svrchní obklad kamenný, keramický nebo terakotový. I v novodobé architektuře je tato metoda využívána v kombinaci s moderními materiály, se sklem, kovem nebo umělými hmotami. Tato technika je známá již od antiky, je to metoda velice efektní a častá.

Příkladem obkládaných fasád jsou travertinové fasády, hojně využívané v barokní architektuře Říma, např. na kostele Il Gesu (1568-1580) [4]. Ve Florencii byl využíván mramorový obklad s barevnou inkrustací, např. na fasádě kostela Santa Maria Novella (Leon Battista Alberti, 1456–1470) [5] či na Giottově zvonici (1334–1359).

U fasád z odlévaných terakotových profilů je třeba se zamyslet nad tím, zda se jedná o obklad či o tvarovky, které byly užity pro samotné zdivo. Zajímavým příkladem jsou fasády paláce Carignano v Turíně od Guarina Guariniho (1679) [6], kde lemují jednak ostění, ale jsou užity i pro architektonické členění.

2.1.3. Fasády natírané

Natírané barevné fasády jsou ty, kdy je užito svrchního nátěru nejen za účelem ochrany zdiva či omítky, ale i se záměrem estetickým, jenž sleduje jeden ze tří následujících cílů: barevná průčelí, kdy je barevnost rozložena ve vztahu k plastickému členění, malované fasády, kdy je barevnost oddělena od jádra stavby a využívá iluzivní hry a poslední možností je kombinace předešlých postupů.²⁰

---

¹⁸ VLČEK / HAVLOVÁ 1998, s. 53.

¹⁹ HOŠEK / LOSOS 2007, s. 81.

²⁰ MACEK 2009, s. 7.

V naprosté většině historických barevných nátěrů byla první vrstva vápenná tzv. vápenné mléko. Vápenná technologie měla funkci ochrannou a sloužila jako konzervace zdiva nebo kamene. Tato vrstva byla vytvořena zedníkem, až na ni natěrači nanášeli další vrstvy s případným barevným pigmentem. Při rekonstrukci může dojít k zásadnímu nepochopení, kdy průzkum prokáže velký časový interval (skrz mezivrstvu nečistot) mezi vápenným mlíkem a finálním nátěrem. Tento časový rozestup mohl nastat z finančních i jiných kulturně historických okolností, nikoli že by se jednalo o finální podobu stavby. Vápenný nátěr byl vždy nanesen z důvodů ochrany provedené fasády.

Výše zmíněné barevné pigmenty vždy závisely na regionu a finanční možnostech. Z důvodů velké plochy byly náklady vždy velice vysoké, a tak se užívalo běžněji dostupných pigmentů než např. při freskové výmalbě interiérů. V zásadě se užívaly se stejné pigmenty jak pro probarvované omítky, viz 2.1.1., tak pro nátěry na vápenné bázi.²¹ Na našem území byl vyráběn okrový odstín z přírodních kaolínových minerálů, hlavně z oblasti Chlumčan, Nýřan a Dobříše. Často právě i z uvedených finančních důvodů byla místo červeného pigmentu využívána tzv. cihelná moučka, rozdrcené cihly smíchané s pískem, které následně probarvily omítku.

Příkladem natírané fasády ze středoevropského prostředí je areál benediktinského kláštera v Melku, jehož stavba byla započata roku 1701 podle návrhu Jakoba Prandtauera. Největší benediktinský klášter na světě je vyveden v kombinaci syté okrové a jemné barvy pískovcových odstínů [7].

Mezi natírané fasády se také řadí tzv. malované fasády, které vznikají využitím freskové techniky, kdy barevné rozvržení a motivy nejsou závislé na těle stavby. Malované fasády jsou zpravidla velice typické pro určité lokality, v Čechách se nachází velice výjimečně. Tradičním příkladem malovaných fasád je jihoněmecké město Augsburg,²² které ale bylo naneštěstí v průběhu druhé světové války vybombardováno a velká část města byla zničena. Jeden z mála dochovaných měšťanských domů je Kathanhaus (z 2. pol. 17. stol.) [8], který je dnes již zdoben novodobou rekonstrukcí fasády z 60. let 20. století. Rekonstrukce malovaných fasád je vždy velkou výzvou a je zpravidla zapotřebí velice důkladný a kvalitní průzkum.

---

²¹ Tamtéž, s. 79.

²² Za upozornění vděčím doktorce Lunger Šterbové.

2.2. Estetické možnosti

Tak jako máme velké množství technologických variant, existuje pochopitelně celá řada možností, jakým způsobem lze barevnosti užít v celkové kompozici fasády jako takové. Při vyhodnocení průzkumů je však vždy nutné brát v potaz i určité historické a lokální souvislosti, které původní záměr a historii rekonstrukcí formovaly.

Jedním z prvních faktorů, který ovlivňuje výsledné provedení fasády, byl často nedoceněný faktor dostupnosti materiálů a pigmentů, a to i hlavně z důvodů finanční náročnosti. Do 18. století byly používány převážně lokální pigmenty a laciné méně kvalitní barvy. Od století 19. nastala výrazná změna s výrobou přírodních pigmentů. Až od 20. století je více využíván přírodní kámen, například mramoru nebo režného zdiva, ale stále ve znamení luxusu. S regionem a dostupností také souvisí význam lokálních trendů, místa a úcta k místní tradici, na níž se mnohdy lpělo a nové trendy se tak hůře prosazovaly.²³ Kromě lokálního vlivu na fasádu záleží bezpochyby také na estetických hodnotách a preferencích autora stavby. Stavbu je tedy nutné chápat i v kontextu autorovy ostatní tvorby.

Vedle správné interpretace původního architektonického záměru je nutné brát v potaz urbanistické souvislosti a odlišovat přístup u individuálních historických památek a měšťanských domů v souvislé zástavbě. Běžná průčelí řadových domů tvoří totiž často jednotný urbanistický celek, náměstí či širší historické centrum, a musí být v jeho kontextu také opravována. Naopak u významné památky, jako např. kostela, radnice či městské brány, které jsou určitými akcenty, je nutno přistupovat individuálně. V rámci rekonstrukcí je pak nutno přístup k těmto dominantám odlišit od plánované obnovy sousední souvislé zástavby. V případě měšťanských domů je tak možné dojít i k jisté interpretaci a volnosti po vyhodnocení provedených průzkumů.²⁴

Zcela osobitý přístup si vyžadují tzv. iluzivní průčelí, jako jsou sgrafitové či malované fasády. I přesto, že se toto řešení objevuje v různém měřítku ve všech historických etapách, je nejčastěji spojované právě s obdobím raného novověku. Technologicky náročné jsou pak opravy speciálně upravovaných fasád, kdy jeden materiál napodobuje jiný, zpravidla ušlechtlejší, viz výše zmiňovaná úprava Michnova

---

²³ MACEK 2009, s. 54.

²⁴ ŠTULC, s. 599-602.

paláce na Malé Straně či níže popsaný Toskánský palác na Hradčanech.²⁵ Podrobný průzkum historických souvislostí vyžadují zejména fasády, jejichž barevnost sleduje určitou symboliku. Jako příklad lze uvést kopie různých uctívaných míst, např. Loretánských chýší či Svatých schodů. Neméně důležité jsou případy, kdy výrazná barevnost fasády – nejčastěji červená – podtrhuje zasvěcení objektu či významnou událost. Zejména v této souvislosti však Petr Macek varuje před tím, hledat ve všem určitý význam, některé kroky totiž bývaly pouze náhodné a dnes pro nás téměř nevysvětlitelné.²⁶

2.3. Řešení fasád v období baroka

Pro období baroka je typická omítka hlazená s jemným, klidným zvlněním. Bylo zvykem nanášet omítku ve dvou vrstvách, jádro z hrubozrnné malty a vrchní vrstva z jemného štuk. Oproti renesanci je omítka často měkčí a poréznější. Následně až byl nanesen barevný nebo vápenný nátěr.²⁷

Mnozí teoretici umění a architektury se snažili specifikovat a jednoznačně charakterizovat jednotlivá architektonická období. Jako například architekt Hyzler, velice činný v profesi ochrany historických staveb, definuje období barokní architektury takto: „*Umění baroka oproti renesanci v architektuře ve svém výrazu zvažnělo, lehkost renesanční kompozice včetně imitovaného světa sgrafito nahrazuje až těžká plasticita architektonických článků, prováděná v kameni a stále ve větší míře ve štuk.*“²⁸ Na stavbách až mimořádně vzrůstal podíl štukových prací, složité profilace říms, rostlinné a figurální motivy. Štuková dekorace vyrůstala ze stěny formou reliéfu. Příkladem takové reliéfní výzdoby z 17. století je průčelí paláce Piccolomini v Rytířské ulice (70.-80. léta 17. století).²⁹

Historik umění a architektury Jaroslav Herout připomíná myšlenku Oldřicha Blažička a to, že se v průběhu vývoje architektury střídají jednotlivá slohová období, která spíše tíhla k barevnosti a ta která barvu příliš nevyužívala. Můžeme tedy sledovat proměnu „barevných“ a „nebarevných“ období.³⁰ V obecné rovině barevnosti je pro české baroko velice typická červeno-bílá kombinace, zpravidla byla plocha fasády bílá a

---

²⁵ HOŠEK/MUK 1990, s. 37.

²⁶ MACEK 2009, s. 54.

²⁷ ŠTORM 2007, s. 58.

²⁸ HYZLER 1996, s. 89.

²⁹ POCHE / POCHE 1977, s. 80.

³⁰ HEROUT 1995, s. 6.

plastické články vyvedené v barvě.³¹ S tímto provedením se setkáváme na kostele Nanebevzetí Panny Marie ve Zlonicích (arch. František Maxmilián Kaňka, 1727–1744) [9]. Opakuje se ale také tzv. reverzní barevnost, kdy jsou barvy použity obráceně, tedy plocha byla červená a tektonické články v bílé. Příkladem reverzního řešení je prelatura benediktinského kláštera v Broumově (Kryštof a Kilián Ignác Dientzenhoferovi, 1727–1733), červená barva představovala pálené cihly a bílé články barevnost kamene [10].³² Červeno-bílá kombinace se těšila dlouhé oblibě, a to až do počátku 19. století. V českých zemích je také typická okrová barva, protože snahou bylo napodobit pískovec, popřípadě mramor, který byl méně dostupný a finančně náročnější.³³

V následující části budou nastíněné určité trendy pro dané etapy baroka, nelze je však považovat za všeobecně platná a neměnná pravidla. Bohužel pracujeme s nedostatkem dochovaných historických fasád v původní barevnosti.³⁴ Avšak čím více se barevnosti fasád věnujeme, tím více se setkáváme s širokou škálou barev, tónů, intenzit.³⁵ Přesto škála možností barevného provedení je široká, následující příklady vybírám pouze s omezením na české prostředí.

2.3.1. Rané baroko

Období raného baroka v Čechách je spojováno s počátkem tzv. probarvených fasád, které jsou dále používány i v následujících obdobích. Fasády byly vedené v odstínech okrové (kostel Nejsvětějšího Salvátora v Praze, podle návrhu arch. Carla Luraga a Francesca Caratti, přelom 16. –17. století), červené (zámek Humprecht od Carla Luraga, 60. léta 17. století), šedé (klášterní kostel a klášter ve Waldsassen postavený v letech 1689–1704 bratry Kryštofem a Jiřím Dientzenhoferovými) a modré (kostel Máří Magdalény v Karlových Varech, Killian Ignác Dientzenhofer, 1732–1736). Obecně se používaly barvy spíše tmavé a vzniklé kontrasty tak byly výrazné.³⁶ Méně časté bylo jemné tónování kamene, kdy fasáda měla přírodní barevnost a byla následně překryta ochranným velmi řídkým vápenným nátěrem.

---

³¹ HOŠEK/MUK 1990, s. 40.

³² MACEK 2009, s. 31.

³³ LÍBAL 1996, s. 88.

³⁴ HYZLER 1996, s. 91.

³⁵ HEROUT 1995, s. 6.

³⁶ Tamtéž, s. 6.

2.3.2. Vrcholné baroko

V období vrcholného baroka bylo v Českých zemích typické probarvení jemnými odstíny šedé, červené a lomené bílé. Fasáda byla upravena tzv. žilkováním, což mělo imitovat vzor mramoru nebo jiných přírodních kamenů. Znovu je v tomto období využívána, už v renesanci tak oblíbená, iluzivní malba. Časté bylo kombinování iluzivní malby s dalšími typy barevnosti, např. iluzivní doplnění dalších prvků, jako zmnožení pilastrů, přidání lizénových rámců, ale i iluzivní malování říms, hlavic, dekoru a podobně. Dále bylo ve vrcholném baroku velice oblíbené střídání hrubé a hladké omítky.

2.3.3. Pozdní baroko

S přechodem k rokoku a klasicismu byla nahrazena sytě červená méně kontrastními odstíny, došlo k zjemnění palety barev ze syté červené na růžové odstíny.³⁷ Obliba se v Čechách držela i bledě modré, a světle zelené, jeden z důvodů této proměny se připisuje také lepší a levnější dostupnost těchto pigmentů. Od 18. století se na fasádách objevují odstíny olivové zeleně. Nově se barevného členění fasády zapojují také okenice, dveře, okna, kovové mříže a další detaily.³⁸

2.3.4. Novobaroko

Novobarokní fasády jsou typické výraznou dekorací v podobě jak reliéfní, tak až povahy volné plastiky ve vysoké výtvarné kvalitě. Bez pochyb se jedná o inspiraci původním barokním dekorem.³⁹

V rámci rekonstrukcí se památkáři mohou setkat i se stavbami, kdy část je původní barokní a je doplněna o novobarokní část z 19. století. S tím souvisí i příklad z katalogu kostela sv. Mikuláše a jeho průčelí do Pařížské ulice. Architekt Křižovnický provedl návrh na celé východní průčelí, které bylo do asanace židovského ghetta zastavěno.

A zároveň nám novobarokní stavby mohou být určitým vodítkem i při opravách staveb barokních. Novobarokní stavitelé byli totiž znalci baroka, a to jak estetického, tak technického hlediska. Více než my dnes měli před očima autentickou barevnost z dob předcházejících. Zajímavé je, že opravy barokních fasád vždy provázejí odborné diskuse, novobarokních již méně. Oproti baroku je novobaroko celkově méně

---

³⁷ HOŠEK/MUK 1990, s. 43.

³⁸ HYZLER 1996, s. 91.

³⁹ HOŠEK/MUK 1990, s. 34.

prozkoumané, k původní barevnosti nemáme detailnější studie. Proto bychom se novobaroku, jak říká Dobroslav Líbal, měli více věnovat, a to zejména proto, abychom jej a jeho principy slepě nezaměňovali s barokem.⁴⁰ Díky nedostatečné znalosti tak dodnes zatím převládá názor, že novobarokní stavby z poslední třetiny 19. století by měly být opravovány do podoby monochromní, popř. ve dvou odstínech.⁴¹

---

⁴⁰ Souhlasí i historik umění Dobroslav Líbal, podle kterého by se novobarokní domy neměly opravovat shodně jako barokní, poněvadž jsou odlišně koncipovány.

⁴¹ LÍBAL 1996, s. 87.

3. Postup při obnově fasády

Před začátkem samotné rekonstrukce či celkové obnovy historické fasády je vždy nejdříve nutné zjistit nejen její technický stav, ale i její původní podobu. Tyto informace je možné čerpat ze starých fotografií, grafik a stavebních plánů, které jsou dostupné v archivech, muzeích a příslušných pracovištích Národního památkového ústavu či Stavebního úřadu. Pokud však takové podklady neexistují, jsou památkáři odkázáni pouze na průzkum barevnosti fasády, viz další kapitola. Podle toho, co se v omítkových vrstvách podaří nalézt, pak zváží, zda je vhodné obnovit původní stav, nebo se vydat jiným směrem. Mnohdy jsou totiž druhotné úpravy lépe dochované, a i z urbanistického hlediska vhodnější. Zároveň představují svého druhu nenahraditelný pramen k poznání vývoje historické architektury. Často se naneštěstí také setkáme s tím, že starší vrstvy byly natolik poničeny – buď povětrnostními vlivy či např. pekováním,⁴² že z nich nelze původní záměr již vyčíst.

Postup samotné rekonstrukce se vždy odvíjí od aktuálního stavu dané budovy, od výsledků zjištění provedených průzkumů a od následného návrhu obnovy v projektové dokumentaci. Obecně se historické objekty nejvíce potýkají s nedostatečnou dosavadní péčí, popřípadě s nevhodnými úpravami. To má za následek zvýšení vlhkosti (ucpané vedené dešťové svody a žlaby) či tepelné mosty (např. vývody vafek či vedení instalací).

Obecně lze však uvést následující kroky obnovy. Prvním je vždy citlivé odstranění technologicky nevhodných vrstev, např. neprodyšných nátěrů (př. latexové nátěry) či krust, očištění a omytí. Následuje konsolidace tedy zpevňování omítek (např. vápennou vodou a injektáží) či oprava režného zdiva včetně čištění spár a jejich doplnění technologicky identickou maltou. Po těchto přípravných krocích se doplní chybějící části omítky a dojde k obnově poškozených prvků architektonického členění. V případě natíraných fasád je vytvořen finální povrchový, ochranný nátěr a případné barevné retuše.⁴³

---

⁴² Zásah do omítky za účelem zvýšení přilnavosti následně nanesené další vrstvy omítky: ŠTORM 2007, s. 59.

⁴³ SKŘIVANOVÁ 2019, s. 24.

4. Průzkum

Jednotlivé průzkumy přinášejí základní poznatky nejen pro restaurátory, památkáře, historiky umění, ale také pro projektanty samotné rekonstrukce. Informace vycházející z využitých průzkumů, výrazným způsobem ovlivňují výsledný projekt a postup. I samotný výsledek rekonstrukce bezpochyby vychází z kvalitně provedených a důsledných průzkumů.⁴⁴ Cílem je získat přesvědčivé informace o podobě fasády od jejího vzniku po současnost. Zdaleka se nejedná pouze o průzkumy barevnosti, ale i o další, zejména stavebně-historický, restaurátorské průzkumy apod. Současně je cílem všech provedených průzkumů to, aby nedošlo k poničení či ohrožení památkového objektu.

4.1. Základní kategorizace průzkumu

Oprava a celková rekonstrukce omítek je zásahem do celé stavby. Samotnému průzkumu předchází zhodnocení současné, dochované podoby objektu. Dochází ke shrnutí předchozích rekonstrukcí podle dochovaných materiálů, ideálně od vzniku památky po současnost. Omítka je nedílnou součástí stavební konstrukce, proto je nutné také provést ohledání technického stavu celého památkového objektu. Předběžné hodnocení stavu, sestavení plánu stavebně statického průzkumu.⁴⁵ Prvotní prohlídka objektu, dokumentace stavu a poruch. Provedení a vyhodnocení zkoušek *in situ*⁴⁶ a laboratorních zkoušek materiálů odebraných z konstrukcí, kdy rozsah prací bude upřesněn až v rámci průzkumu.

4.1.1. Lokalizace a provádění sond

Pro průzkumy je třeba využít takové části fasády, které jsou ideálně původní nebo co nejméně opotřeбенé, opršené a minimálně technicky poničené.⁴⁷ Je vhodné vybírat partie kryté například pavlačemi, ochozy, římsami nebo detaily dekoru v nikách. Kvalita dochování omítek často také odpovídá orientaci na světové strany, zpravidla nejpoškozenější bývá západní a severní strana objektu. Vůbec nejlépe dochované jsou takové části, které jsou překryté mladšími úpravami.⁴⁸

---

⁴⁴ HORYNA 1999, s. 24.

⁴⁵ HOŠEK/LOSOS, s. 120.

⁴⁶ Neinvazivní průzkum provedený v místě objektu.

⁴⁷ MACEK 2009, s. 58.

⁴⁸ Tamtéž, s. 58.

4.1.2. Sondážní průzkum

Sondážní průzkum slouží k určení vývoje barevnosti fasád a architektonických prvků v jednotlivých vrstvách a dobách vývoje. Díky sondáži je možné získat informace o starších povrchových úpravách, jsou při ní odebírány vzorky vrstvy omítky o malé ploše postupně do hloubky [11].⁴⁹

Pokud je potřeba zároveň provést dataci odkrývaných vrstev, nebo jsou vrstvy příliš tenké a nelze je od sebe oddělit, je vhodné sondážní průzkum doplnit o tzv. *stratigrafický průzkum* odebraných vzorků. Stratigrafický průzkum neboli optická mikroskopie je velice oblíbený způsob průzkum památek, díky své relativně velké informační výtěžnosti, technické nenáročnosti a cenové dostupnosti. Z těchto důvodů se dnes stal téměř standardní součástí celkového průzkumu památkového objektu. Petr Kuneš, vedoucí odboru technologické laboratoře Národního památkového ústavu, ale varuje, aby se stratigrafický průzkum nestal jediným a směrodatným způsobem získání informací při opravách, kdy by neměl suplovat návrh barevného řešení památek.⁵⁰

Postup při stratigrafické analýze je následující. Nejprve jsou odebrány vzorky ze správně zvolených míst, odběrná místa mají totiž pro kvalitu výsledku zásadní význam. Počet odebraných vzorků je individuální u každé zkoumané stavby. Ideální vzorek je takový, který zachycuje celé souvrství dané fasády nebo architektonického prvku. Následně se vzorek zalije do čiré, nízkoviskózní pryskyřice. Jednotlivé vrstvy jsou detailně popsány a rozebrány [12].

4.1.3. Stavebně historický průzkum

Stavebně historický průzkum je metoda, při níž je cílem komplexní seznámení s budovou či souborem budov. SHP vychází z detailního průzkumu stavby, často jeho součástí jsou využity i jiné průzkumy jako archivní, restaurátorský a další. Výstupem SHP je celková zpráva obsahující textovou, obrazovou část jak minulosti, tak současnosti objektu a grafické vyhodnocení. Kromě důsledného rozboru a popisu památky v její jednotlivých historických etapách je zpráva doplněna také o doporučení, jak se o objekt starat. Vše je sepsané v jasné strukturované podobě. V dnešní době je SHP standardně vyžadován před výraznějšími zásahy do objektu.⁵¹

---

⁴⁹ Sondážní průzkum – Průzkum umění cz. - Materiálový průzkum uměleckých děl [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <http://pruzkumumeni.cz/metody-pruzkumu/sondazni-pruzkum/>.

⁵⁰ KUNEŠ 2019, s. 341.

⁵¹ BERÁNEK / MACEK 2015, s. 9.

4.1.4. Restaurátorský průzkum

Restaurátorský průzkum má hlavní dvě části. První tzv. *odborně uměleckou část*, kdy dochází k vizuálnímu zhodnocení stavu díla, tato část je nedestruktivní. S tím souvisí i metoda destruktivní, při té jsou odebrány nutné vzorky: petrografie, zasolení a dojde ke rozboru malt. Druhá část nazývaná *technická*, se skládá ze statického zhodnocení, zaměření památky a následná stavební část.⁵² Součástí výstupu z restaurátorského průzkumu je uměleckohistorická identifikace díla, vývojová vrstevnatost, jsou popsány použité technologie a materiály. Současně je stanoven rozsah a stupeň poškození.⁵³ V souvislosti architektonickými památkami se pro tento průzkum užívá termínu stavebně-architektonický průzkum.⁵⁴

4.1.5. Doplnkové průzkumy

Součástí průzkumů je také *Archivní průzkum* neboli pramenný, při němž zásadní zpracovat již existující informace o památce. Jedná se o systematickou a časově náročnou rešerši písemných pramenů, ikonografických i plánových pramenů, a veškeré dostupné literatury.⁵⁵

Srovnávací průzkum, kdy podle jeho názvu přistupujeme ke stavbě v kontextu doby a tvorby autora či stavebníka.⁵⁶

Archeologický průzkum tento průzkum se převážně využívá u středověkých památek v místě s historickým osídlením a zpravidla probíhá v maximální míře in situ tedy na místě objektu. Cílem průzkumu je najít tzv. archeologický nález tedy ohledat dané místo a případně nalézt věc či soubor věcí, které jsou dokladem života a lidské činnosti od počátku do novověku. Nález může být ve formě zlomku keramiky, kovové předměty, kosti apod.⁵⁷

Dále se před obnovou památkových objektů mohou využít průzkumy diagnostické, statické, stavebně-technické, klimatologické, geologické, biologického napadení, radonové a další.⁵⁸

---

⁵² KUNEŠ 2018, s. 3.

⁵³ HOLEČEK / GIRSA 2008, s. 43.

⁵⁴ GIRSA/ HOLEČEK JOSEF 2004, s. 23.

⁵⁵ BERÁNEK/MACEK 2015, s. 13.

⁵⁶ MACEK 2009, s. 61.

⁵⁷ GIRSA / HOLEČEK 2008, s. 45.

⁵⁸ GIRSA / HOLEČEK 2008, s. 38.

4.2. Vyhodnocení průzkumu

Vyhodnocení průzkumu barevnosti, zvláště v případech objektů se složitějším historickým vývojem, je velice náročnou a odbornou prací. Součástí práce památkářů je také navržení vhodného řešení. Barevné řešení památek je velice náročná disciplína, pracující ideálně s celou řadou vstupních informací. Výsledný návrh je projednán se všemi zúčastněnými stranami. Až následně po jeho odsouhlasení dochází k samotné realizaci obnovy.⁵⁹

Způsob obnovy provází živá až vzrušená odborná debata. Je třeba si uvědomit, že zvolený způsob obnovy má – přinejmenším teoreticky – více alternativ. Od konzervování, případně restaurování dochovaného stavu až po rekonstrukci zaniklého barokního stavu.⁶⁰ Podle historika umění Dobroslava Líbala: *“Bychom do budoucna měli dbát o prosazení obnovy původní barevnosti bez ohledu na to, zda se současným uživatelům líbí či nikoliv. Případů, kdy se jednoznačně prokáže poznatelná existence barevnosti odpovídající době vytvořeného průčelí, není ve skutečnosti mnoho. Často jsou zjištěné stopy tak omezené a náznakové, že nedovolují vytvořit závazné finální závěry, jež bylo by možno barevně realizovat. Může nastat i druhá alternativa. Považují za správné aplikovat zjištěnou barevnou kombinaci/ která rozhodně nepatřila k původnímu či alespoň dávnému řešení fasády, ale je spolehlivě prokazatelná. Obnovená druhotná barevnost není sice "autorská", ale lze ji považovat za doklad následné proměny vzhledu budovy, který zasluhuje, aby byl respektován. Dostí častá je situace kdy hloubkový průzkum neodhalí žádné výraznější stopy barevnosti, ani původní, ani následné. Na zdařilé řešení tohoto stavu nejsme pravděpodobně ještě plně odborně připraveni.”*⁶¹

4.3. Dokumentace

Detailní a precizní dokumentace objektu je velice zásadní. První projektová dokumentace by měla vzniknout již před samotným započítím rekonstrukce a měl by být zdokumentovaný aktuální stav památky. Následně by měla mapovat průběh, a i výslednou podobu. Součástí dokumentace je zpravidla na jeho začátku katalogové heslo, které zahrnuje všechny zjištěné informace o památce, založení, stavitele, historii,

---

⁵⁹ GIRSA / HOLEČEK 2004, s. 54.

⁶⁰ SOLAŘ Miloš: Informace o probíhající opravě chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně, in: Věstník Klubu Za starou Prahu 1/2003. Dostupné z: <http://stary-web.zastarouprahu.cz/ruzne/mikulas.htm>.

⁶¹ LÍBAL 1993.

vývojové stavební etapy. Současně jsou zahrnuty prováděné průzkumy a pro ně využitě podklady. Jsou popsány a označeny jednotlivé sondy, barevné vrstvy i vlastní barva s jejich narušením. Také je charakterizována základní konstrukce zdiva. Součástí dokumentace průzkumu je i velice podstatná grafická složka, záznamy plánů, fotografie, náčrty.⁶²

---

⁶² MACEK 2009, s. 9.

5. Katalog: Příklady barokních fasád a historie rekonstrukcí

V následující kapitole jsou uvedeny vybrané barokní stavby z území Prahy. U každé ze zmíněných architektonických památek je nastíněné řešení a jednotlivé kroky jejich oprav, současně s provedenými průzkumy barevnosti. Pořadí katalogu je dáno chronologicky, podle data dokončení staveb.

5.1. Národní knihovna, západní fasáda při Křižovnické ulice

Národní knihovna je součástí celého komplexu Klementina, původně jezuitské koleje. Dnešní barokní areál byl postaven na místě kláštera dominikánů a několika středověkých domů. Areál kolejí o složitém půdorysu s několika nádvořími vznikl od roku 1653, na kterém se vystříдалo několik architektů. Dokončen byl až na počátku 18. stol podle návrhu Carla Luraga. Samotná západní fronta směřující do Křižovnické ulice byla postavena v letech 1654 až 1656. Stavba je u výrazně ovlivněna sousedním okolím, nachází se v centru Pražské památkové rezervace naproti staroměstské patě Karlova mostu a je obklopena kostelem Nejsvětějšího Salvátora a také kostelem sv. Františka z Assisi. Od 20. století v těchto prostorech sídlí Národní knihovna.⁶³

Dvoutraktové západní křídlo při Křižovnické ulici je považováno za jedno z nejhodnotnějších v Praze a reprezentuje raně barokní etapu výstavby Klementina. Architektonického řešení bylo vytvořené samotným C. Luragem. Fasáda je členěna pravidelně se opakujícím vysokým pilastrovým řádem a je provedena jako materiálová fasáda z omítky okrové barvy s trnoží z pískovce. Plasticita provedení pilastrů ještě podpořena štukatérskou prací od G. B. Comety v podobě kompozitních hlavic s festony, lidských i zvířecích masek, mušlí, rohů hojnosti atd.⁶⁴

5.1.1. Novodobé úpravy fasády

V roce 1913 byla navýšena vozovka Křižovnické ulice umělým násypem, čímž byla narušena harmonie stěny a od té doby chybí část soklu. Tuto úpravu dodnes připomíná příkop při severní straně budovy.⁶⁵

---

⁶³ VOIT 1990, s.36.

⁶⁴ OULÍKOVÁ 2019, s. 35.

⁶⁵ Klementinum – Památkový Katalog [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/klementinum-12999601>.

V roce 1970 byl k této budově vypracován stavebně historický, stavebně technický průzkum. Zpráva byla pod vedením Dr. Dobroslava Líbala ve Středisku památkové péče a ochrany přírody v Praze. Součástí této zprávy jsou také uvedeny směrnice pro sanaci a plánovanou rekonstrukci.⁶⁶

Celý areál Klementina byl rekonstruován na základě pětiletého plánu od roku 2011.⁶⁷ V roce 2013 byla opravena i fasáda budovy Národní knihovny do Křižovnické ulice, práce toho roku probíhaly od jara do podzimu. Důvodem oprav bylo poničení vrchní silikátové barvy včetně převážně vápenné podkladové barvy a omítky [13]. Tato část byla mechanicky odstraněna a omyta tlakovou párou. Omítka na soklech až do úrovně dvou metrů nad terén ulice musela být z důvodů zasolení a značné degradace odstraněna. Pro konečnou obnovu byly vytvořeny omítkové směsi se správnou barevností z přírodně barvených písků odpovídající původnímu stavu.⁶⁸

5.1.2. Současné barevné řešení

V rámci poslední rekonstrukce byl odstraněn druhotný nátěr a obnovena původní tzv. materiálová fasáda, jejíž barevnost je dána omítkou okrové barvy, napodobující barevnost pískovce. Fasáda je bohatě zdobena štukatérskými pracemi v podobě pilastrového řádu s bohatě řešenými hlavicemi a rostlinným ornamentem. Důraz je kladen na hru střídání hladce utažené omítky, resp. zdrsněného povrchu [14]. Na fasádě je zrekonstruovaný nápis s označením Křižovnické ulice ještě i v německém jazyce – Kreuzberren strasse z dob Rakousko-Uherska.

5.2. Kostel sv. Františka z Assisi na Křižovnickém náměstí

Kostel sv. Františka z Assisi je monumentální centrála na půdorysu řeckého kříže s hloubkovým uspořádáním oválného ústředního prostoru, které je završené kupolí. Dnešní mimořádný kostel byl zbudován po zboření původního gotického kostela a špitálu. Řadí se mezi mimořádná díla od architekta Jeana Baptisti Matheye. Kostel byl postaven v letech 1679–1688.⁶⁹ Autorská otázka tohoto kostela byla po dlouhou dobu, díky nedostatku písemných pramenů, nezodpovězena. Kostel byl Matheyovi připsán až

---

⁶⁶ VILÍMKOVÁ 1970, nepag.

⁶⁷ Klementinum čeká rekonstrukce studoven a sálů. archiweb.cz [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/domaci/klementinum-ceka-rekonstrukce-studoven-a-salu>.

⁶⁸ Národní knihovna: Fasáda Národní knihovny v Křižovnické ulici září novotou. ParlamentníListy.cz – [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Narodni-kuhovna-Fasada-Narodni-kuhovny-v-Krizovnicke-ulici-zari-novotou-29667>.

⁶⁹ HEŘMAN 1991, s. 242.

v roce 1927 po důkladné architektonické a stylové analýze i na základě porovnání s dalšími autorovými stavbami.⁷⁰

5.2.1. Podoba kostela

Velkorysá kompozice exteriéru sestavena z kubického těla stavby, vertikálně dynamizovaného konkávním okosením obou nároží hlavního jižního průčelí, završeného obřím trojúhelným štítem, vzrůstajícím do vysoké atiky nad hlavní římsou. Za atikou ční vysoký oválný tambur završený kupolí s lucernou. Zatímco z plochých hladkých tektonicky pasivních ploch pásové rustiky zaznívá ještě citace starších vzorů. Zato naopak princip konkávně vybraných nároží, řešení obřího trojúhelníkového štítu, jehož rozeklaným kladím prostupuje velké osově okno, a hlavně také architektonické členění tamburu kupole je velice moderní řešení, srovnatelné s římskou tvorbou.⁷¹ Podrobný architektonický rozbor potvrzuje Matheyovu cestu do Říma a jeho vzdělání na teoretických základech Vignolova myšlení.⁷²

Zjednodušeně je kostel rozdělen do čtyř hlavních částí – krychlový kubus, osmiboký tambur s kupolí, osmiboká lucerna s kupolí a presbytář. Hlavní čelo kubusu je otočeno do Křížovnického náměstí, je tvořeno pískovcem a z větší části ze štuky. Kostel sv. Františka na Křížovnickém náměstí je netypickým příkladem, kdy důležitou roli hraje nenatírané pískovcové průčelí, nikoliv barevný nátěr. Až v barevném provedení tamburu byly uplatněny odstíny barev okrové, červené, šedé a bílé.

5.2.2. Obnova barevnosti

Projektová dokumentace k opravě kostel sv. Františka byla objednána investorem již v roce 1852 a byla provedena o rok později. K samotné rekonstrukci však nedošlo. Generální oprava byla vyřazena ze seznamu z důvodů naléhavějších oprav. Nevyhnutelnou opravu si kostel vyžádal až v roce 1937. Další oprava kostela je datována rokem 1947, o 10 let poté. Oprava se netýkala tamburu, byla opravena jen štuková část fasády do Křížovnické ulice. V tom samém roce byla také vyměněna krytina z měděného plechu na tamburu.⁷³

Průvodní zpráva ke generální opravě fasády kostela sv. Františka u Křížovníků byla sepsána v květnu roku 1981, zadána byla investorem těchto oprav hl. m. Prahou.

---

⁷⁰ VLNAS 2001, s. 94.

⁷¹ ŠTULC, s. 599-602.

⁷² VOTÁNEK/HÜBSCHEROVÁ 1981, nepag.

⁷³ LAHODA 1981, nepag.

Při příležitosti nebyl zapotřebí stavebně historický průzkum. Průzkum vycházel z historického pramene sepsaného v 30. letech. Samotný průzkum pláště budovy byl proveden již v roce 1973 akademickým sochařem F. Lahodou, kdy část byla aktualizována k roku 1980. Rozsah rekonstrukcí byl stanoven do několika kroků. V první fázi měl být opraven tambur, následně až v dalších fázích kamenná fasáda do náměstí. Jednotlivé kroky byly rozděleny podle rozestavění přístupového lešení. Díky tomu, že je kostel památkově chráněn, byly všechny projektové i stavební práce diskutovány s odborníky z Pražského střediska památkové péče.⁷⁴

Z průzkumové zprávy z roku 1973 vyplývá, že na plášti kostela doposud, za celou dobu existence kostela, nebyly provedeny žádné tvarové zásahy. Tato teze je také podpořena akvarelovou malbou z konce 18. století, kde nejsou viditelné větší architektonické zásahy oproti nynějšímu stavu [15]. Plášť tamburu byl do roku 1973 několikrát opravován, dle Lahody byly znatelné rozdíly mezi původní barokní jemnozrnnou omítkou s hladce utaženým povrchem a novodobými hrubozrnnými úpravami. Původní omítka nesla stopy po soudobém vápenném nátěru – snad pačoku. Pískovcová fasáda ani kamenné architektonické články tamburu a lucerny (hlavice a patky sloupů a pilastrů) nebyly barevně pojednány a nesly svou přirozenou barevnost danou použitým kamenem. V případě hlavního portálu se jedná o načervenalý mramor, ve zbytku okrový pískovec, v ploše značně znečištěný prachem a kouřovými splodinami. Zejména v oblasti tamburu a lucerny byly patrné i defekty na kamenných prvcích architektonického členění, zejména na volut hlavíc. Začátkem 20. století byla převážná část tamburu a lucerny přeštukována a natřena okrovou barvou, snad za účelem již tehdy sjednotit tmavou patinu spodku s novými vysprávkami ve vrchní části.

Navržené technologické kroky sledovaly běžný postup při památkové obnově. Po očištění poškozených částí, měly být odstraněny veškeré pozdější štukové vrstvy až na původní omítku, která měla být očištěna a omyta. Omítky měly být vyspraveny materiálem shodným s původním. Následně měl být povrch konzervován vhodným přípravkem. Současně měla být očištěna i pískovcová architektura, která měla být následně vyspravena, a nakonec doplněna shodně se strukturou kamene.⁷⁵

Z lešení pak byl hned v první fázi proveden detailní průzkum technického stavu jednotlivých vrstev a sondáží barevnosti omítaných částí pláště tamburu a lucerny,

---

⁷⁴ LAHODA 1981, nepag.

⁷⁵ LAHODA 1981, nepag.

jejichž vyhodnocením se dospělo k barevné úpravě, které se věnuji v následující kapitole. Ta byla víceméně obnovena i během poslední opravy, která probíhala díky grantu města Prahy, jež řád křižovníků získal v roce 2005.⁷⁶

5.2.3. Obnova barevnosti tamburu a kupole

Při obnově barevnosti tamburu a kupole kostela v 70. letech minulého století byl v první fázi průzkumu potvrzen barevný nátěr, tedy byl nekompromisně realizován. Avšak Zástupci SÚPPPOP se ztotožňovali s názorem Oldřicha J. Blažíčka, který varoval před příliš dogmatickou obnovou barev. Připomínal otázku a možnou proměnu urbanistické situace, v níž se dnes památka nachází. Upozorňoval také na to, že barvy opticky oddělí kupoli od zbytku stavby a v dálkovém pohledu opticky upozadí horní partii stavby. Přesto byly během opravy barevné nátěry použity, jejich volba však záhy po dokončení vyvolala vlnu odborné polemiky. Hlavními body této debaty byla nejen problematická rekonstrukce samotné barevnosti, ale i problémy, které z ní zcela logicky vyplynuly. Novotou zářící nátěry na tamburu totiž, jak uvádí J. Štulc, silně kontrastují s přirozeně patinovaným spodkem. Petr Macek také upozorňuje na to, že tambur kostela „byl pokryt několika nátěry za sebou, které ukazovaly, že barevnost byla integrální součástí chtěného záměru – jak přirozeně stárnul a temněl pískovec fasády, tak se jednotlivé nátěry tamburu přizpůsobovaly jeho barvě.“⁷⁷

Co se týče samotné rekonstrukce barevnosti směřovala Štulcova kritika především k nedostatečnému množství dokumentace a nekvalitně provedenému průzkumu barevnosti bez druhotné kontrolní sondáže.⁷⁸ Vyhodnocení sond bylo komplikované i tím, že v odebraných vzorcích výrazně kolísala počet vrstev nátěrů mezi dvěma a osmi. Hlavní problém však spočíval v následném vyhodnocení sond, které doslovně uchopilo rozlišení architektonického členění na tektonicky aktivní a pasivní prvky. K tomu je potřeba znát nejen základní principy tektoniky obecně, ale i osobitý přístup dotyčného autora. Vzhledem k tomu, že se J. B. Mathey jeví jako prvotřídní znalec antického tvarosloví, lze předpokládat, že s touto jistotou přistoupil i k návrhu

---

⁷⁶ V roce 2005 byl městem Prahou poskytnut grant na restaurování soch, rekonstrukce kamenného pláště, oprava štukového průčelí v hodně 4 milionů.

Grant č. 50: kostel sv. Františka z Asissi, Křižovnícké nám., Staré Město, Praha 1 – Hl. město Praha – Odbor památkové péče [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: https://pamatky.praha.eu/jnp/cz/dotace/prehled_poskytnutych_grantu/poskytovani_financnich_prostredku_2005/poskytovani_financnich_prostredku_2005/grant_c_50_kostel_sv_frantiska_z_asissi_krizovnicke_nam_stare_mesto_praha_1_index.xhtml.

⁷⁷ LÍBAL 1996, s. 88.

⁷⁸ ŠTULC, s. 599-602.

členění tamburu a lucerny. Jeho tvorba se nicméně vyznačuje principem tzv. planimetrismu, vyznačujícího se reliéfním vrstvením vůči sobě navzájem odstupněných ploch. V rámci hlavní fasády kostela to je základní rustikovaná plocha, lisenový rámec a dvojice svazkových pilastrů. V rámci tamburu to je základní hladká plocha, dvakrát odstupněné pilíře s dvojicí předsazených jónských sloupů, na něž navazují pasy kupole. Z uvedených indicií se tedy nabízely dva diametrálně odlišné přístupy, z nichž bylo nutno vybrat.⁷⁹

Z hlediska tektoniky je možné architektonické členění rozlišit na tzv. aktivní a pasivní prvky a je následně barevně odlišit [16]. V případě sloupového či pilastrového řádu jsou tzv. aktivními prvky ty, které mají primárně nosnou funkci, zatímco pasivní ty, které hrají roli určité výplně. V případě tamburu jsou aktivními sloup (sokl, patka, dřík i hlavice) a navazující část kladí – architráv. Pasivními jsou zbylé části kladí – vlysy a římsa.

Z hlediska reliéfního vnímání architektonického členění je nutno postupovat tzv. po jednotlivých rovinných plánech, jichž jsou na tamburu čtyři, na lucerně však jen tři. Výsledkem tohoto přístupu je nutné rozbití tradičního tektonického pojetí jednotlivých prvků, což je nejlépe patrné na zalamujícím se kladí [16]. Pro tento případ svědčí několik sond, které na částech vlysu (prvku jinak tektonicky pasivním) doložily barevnost, odpovídající tektonicky aktivním prvkům. Při této variantě by tak byla akcentována vertikálnost plastického členění tak, jak je tomu u mnohých římských kostelů té doby. Nepřímým argumentem byla i barevná veduta kostela z 18. století, kde je kupole zachycena jako polychromovaná v reverzním systému: z tmavého pláště vystupují světlá žebra.⁸⁰

Na závěr nutno dodat, že oba přístupy našly své zastánce i odpůrce. Ti se však nicméně shodli na tom, že odstín a sytost barev byly zvoleny naprosto nevhodně, a to nejen s ohledem na spodní část stavby. Jak upozornil Jan Muk, setkáváme se u Matheye zpravidla s kombinací okru s decentní růžovou barvou,⁸¹ nikoliv však sytější červenou, která byla tehdy zvolena [17].

---

⁷⁹ Za upozornění vděčím doktorce Lunger Šterbové.

⁸⁰ Dnes je kupole pokryta měděnkou s přirozenou patinou. Na vedutě jsou barvy kamenného průčelí, portálu i omítnutého tamburu a lucerny ve shodných odstínech okru, imitující kamenného průčelí. ŠTULC, s. 599-602.

⁸¹ Toto provedení bylo možné shledat například na Toskánském paláci a zámku Trója, obě tyto památky budou dále detailněji zmíněny. HOŠEK/MUK 1990, s.41.

Rekonstrukce tamburu prováděná na počátku 80-tých let tak byla podle J. Štulce ilustrativním příkladem, kdy pro správné určení barevnosti nestačí vyhodnocení sond bez pochopení smyslu a vztahů celku.⁸² Dle něj tak nespočívala hlavní chyba v určení barevnosti tamburu, ale v technologickém provedení a celkové koncepci obnovy barevnosti. S tímto názorem se také ztotožnil Petr Macek, kdy dle jeho názoru stavba dokonce znehodnocena nesprávnou realizací.⁸³ Macek ani Štulec však nejsou jediní, kteří se ke zmíněné opravě vyjadřovali negativně. Josef Hejzlar se například domníval, že v celkovém panoramatu stavba působí velice „podivně“ až divadelním dojmem, a k opravě poznamenal: „*Samozřejmě je třeba zachovat původní barevnost, studovat ji a hledat, ale v případě, že se do dnešní situace nehodí, pak je třeba uvažovat o jistém kompromisu, jinak bychom upadli do otrockého dogmatismu.*“⁸⁴ I tak lze spolu s Dobroslavem Líbalem i dnes vyzdvihnout odvalu za volbu přístupu nejen podle výsledků sond, ale i na základě nepřímé indicie v podobě dobových zobrazení. Chybu ale spatřoval v tom, že nebylo jasně prokázáno, zda barevnost veduty doopravdy odpovídala dobové realitě.⁸⁵ S tímto problémem se ostatně památkáři setkávají nejen u příležitosti obnovy původní barevnosti, nýbrž i při rekonstrukcích zaniklých či poškozených prvků obecně.

5.2.4. Současné barevné řešení

Během poslední opravy byl respektován koncept, který je výsledkem diskutabilní rekonstrukce na počátku 80. let 20. století, zmírněny nicméně křiklavé tóny novými nátěry tlumené barevnosti jemnějších odstínů. Současný stav barevnosti tamburu je tak příkladem natírané fasády, kdy zvolená barevnost sleduje tektoniku [16] jednotlivých prvků architektonického členění ne však již autorův specifický přístup [16]. Tektonické články jsou provedeny v barvě červené, pasivní plochy s odstíny bílé až lehce nažloutlé, pilíře šedo-modře. Veliký kontrast nastává mezi patinou monochromního kamenného průčelí, který je příkladem materiálové fasády, a polychromovanou architekturou tamburu a lucerny kupole.

---

⁸² ŠTULC, s. 599-602.

⁸³ LÍBAL 1996, s. 87.

⁸⁴ Tamtéž, s. 86.

⁸⁵ Tamtéž, s. 83.

5.3. Trojský zámek

Dnes nazývaný zámek Troja byl původně koncipován nejen jako vila po vzoru římských předměstských vil, kde se samotný autor Jean Baptista Mathey při svém návrhu inspiroval. Se samotnou budovou zámku byl také koncipován celý areál i jeho ideová geneze. Raně barokní zámek byl postaven mezi lety 1679 a 1685 na objednávku Václav Vojtěch hrabě ze Šternberka.⁸⁶ Historik umění Mojmír Horyna spoluautor knihy Zámek Troja u Prahy uvádí otázku autorství stavby, kdy se odkazuje na Miladu Vilímková, podle které dokončuje stavby Jakub Antonie de Maggi. Současně také dokládá, že podle dochovaných pramenných zdrojů by autorem samotného návrhu z roku 1679 arch. Giovanni Domenico Orsi. Přesto stále přetrvává názor, že autorem stavby je Mathey.⁸⁷

Objekt je citelně vsazen do krajiny. Ústředním bodem celé symetricky vytvořené stavby je velký reprezentační sál, z kterého po obou stranách navazují chodby se salóny. Po obou stranách jsou trakty ukončeny dvoupatrovými věžovými belvedery. Výraznou dominantou z jižní strany budovy je dvouramenného schodiště vedoucí do přilehlých zahrad francouzského typu. Schodiště zdobí monumentální plastiky bojících Titánů s antickými bohy od sochařů Jana Jiřího a Pavla Hermanna.⁸⁸

5.3.1. Opravy zámku

První neblíže specifikované, přesto doložené opravy proběhly na zámku v roce 1757. Následovaly po vpádu pruských vojsk. Komplexní rekonstrukce památky následovala až okolo roku 1900 a zahrnovala provedení modelačních doplňků poškozených částí obsahujících pojivo na bázi cementu a současně celoplošný nátěr fasády materiálem s olejovým pojivem pravděpodobně v středně šedé barevnosti [18]. První komplexní rekonstrukcí pod památkovým byla oprava probíhající v roce 1938 pod památkovým dohledem ing. Josefa Šebka. Z podkladů uložených v archivu Národního památkového ústavu však není zřejmé, o jaké úpravy se přesně jednalo. V druhé polovině 50. let 20. století pak následovalo restaurování sochařské výzdoby schodiště pod vedením restaurátorů Vladimíra Bartůňka a Arna Quida Adamce.

V letech 1977-1989 byla provedena celková obnova areálu letohrádku i jeho přilehlé zahrady podle projektu SÚRPMA s autorským návrhem prof. Ing. arch. Milan

---

⁸⁶ PREISS / HORYNA / ZAHRADNÍK 2000, s. 87.

⁸⁷ Tamtéž, s. 93.

⁸⁸ NEUMANN 1969, s. 89.

Pavlíka, CSc.⁸⁹ Opravám předcházely detailní stavebně historický průzkum pod vedením Dobroslava Líbala a Mojmíra Horyny. Pro otázky a odbornou konzultaci týkající se sochařské výzdoby byl také členem týmu Oldřich Jakub Blažíček.

V roce 1984 a 1985 došlo podle návrhu Ing. arch. Milana Pavlíka k statickému zajištění sochařské výzdoby hlavního schodiště a následného restaurování včetně doplnění chybějících částí na základě historické fotodokumentace. Současně byla opravena vodoinstalace v sochách Titánů a byla také zajištěna statika podest schodiště a kuželkové balustrády.⁹⁰

V roce 2000 byl proveden předběžný restaurátorský posudek stavu architektonických i sochařských částí schodiště. V roce 2015 došlo k prekonsolidaci konzervační zajištění schodiště včetně zpracování předběžného restaurátorského a laboratorního průzkumu zaměřeného na vybrané typy poškození. O rok později následovala restaurátorská sondáž za účelem průzkumu zdiva, omítkových i barevných vrstev.⁹¹

V roce 2017 bylo znovu rekonstruováno schodiště tzv. Theatron. Ve velice detailní restaurátorské zprávě, která zahrnuje i jednotlivé průzkumy provedené na kameni schodiště. Restaurátorský průzkum obsahuje hodnocení stávajícího stavu památky a průběžnou fotodokumentaci, základní cíle a rozsah restaurování. Následně i restaurátorský záměr tedy návrh na postup a využití technologií. V závěru restaurátor negativně hodnotí předchozí obnovu z 80. let. Dle restaurátora: *„Poslední rekonstrukce ubrala část skutečné barokní vypovídací hodnoty. I přesto že provedená realizace proběhla památkovými i restaurátorskými přístupy, které byly tehdy závaznou normou. To že se na doplňky a restaurované detaily nepohlíželo jako na součást celku bezesporu schodišti ublížilo okamžitě po dokončení provedených prací.“* Současně restaurátor také vytkl, že práce po jejich dokončení nebyly připomínkovány za nevhodné provedení a lajdáctví. Tato rekonstrukce je naneštěstí příkladem, kdy restaurátor musí opravovat práci provedenou chybně před ním.⁹²

---

⁸⁹ KAŠICKA, František: Prof. Ing. arch. Milan Pavlík, CSc. , in: Věstník Klubu Za starou Prahu 3/2000, [online]. [cit. 12.07.2021]. [online]. Dostupné z: <http://stary-web.zastarouprahu.cz/ruzne/pavlik.htm>.

⁹⁰ KYNCL Jan: Restaurátorský průzkum schodiště, architektonických článků a vstupní branky Theatronu zámku Troja. [rukopis]. V Praze 2017.

⁹¹ POKORNÝ, David, JUSTA Petr, KRAUS Miroslav: Restaurátorská zpráva, Zámek Trója,. [rukopis] V Praze 2020.

⁹² KYNCL 2017, nedag.

V srpnu roku 2018 došlo k detailnímu určení typu fasádního nátěru fasády za účelem lokální opravy. Rozsah průzkumu byl zadán objednavatelem Galerií hlavního města Prahy. Odebrané vzorky z fasády byly analyzovány základními laboratorními postupy a pomocí infračervené spektroskopie (FTIR). Pro získání celkové představy byly vzorky odebrány stratigraficky.⁹³ Z průzkumu vychází jednotlivé vrstvy omítek i pojiva. Na základě vzorníku a zkušebních nátěrů byly vybrány správné odstíny. Oprava bastionu, parterových zdí a dalších částí zámku se uskutečnila v průběhu r. 2019 a 2020.⁹⁴

Součástí poslední opravy Trojského zámku minulý rok byly opraveny hlavice pilastrů na hlavní budově. Předmětem restaurátorského zásahu bylo preventivní zajištění havarijního stavu vybraných hlavic. Byl využit chemicko-technologický průzkum. V restaurátorském záměru byl odsouhlasen postup, kdy došlo nejdříve zajištění střechy před poničením, následně k sejmutí uvolněných částí štukové omítky očištění, odloučení částí. Finálním krokem zajištění povrchu provizorním tmelem proti dalšímu poničení a zafixování.⁹⁵

5.3.2. Současné barevné řešení

Stávající barevné řešení je dáno konceptem opravy probíhající v sedmdesátých letech 20. století, která se stala určující i pro následné dílčí opravy v letech osmdesátých. V nedávné době se s ní museli vyrovnat i restaurátoři opravující vnější kamenné schodiště a jeho sochařskou výzdobu. Ti se sice potýkali s problémem zapojení starších i novějších doplňků restaurovaných prvků do celkové kompozice, tehdy zvolený přístup se však respektuje dodnes. Fasády zámku jsou příkladem natírané, omítané plochy, z níž vystupuje barevně odlišené architektonické členění [19]. Na základě sondáží a archivního průzkumu druhotných pramenů byla zvolena typicky barokní kombinace červeno-bílé barvy, kdy architektonické články – pilastry, ostění, římsy – jsou v červené a plochy fasády v bílé. Z technologického hlediska se jedná o tzv. silikátovou barvu. Předložené kamenné schodiště bylo restaurováno a nové či starší doplňky opatřeny barevnou retuší tak, aby byla obnovena čitelnost zejména jednotlivých detailů. Retuše jsou nicméně provedeny lokálně, scelující retuš ve formě vápenného nátěru tedy nebyl – s ohledem na sochařské kvality a rozsah kamenného

---

⁹³ KUNEŠ 2018, nepag.

⁹⁴ Kontrolní den 16. 3. 2020. Restaurátorská a stavební obnova malého zahradního schodiště, tzv. Theatronu, Trojský zámek. [rukopis]. V Praze 2020.

⁹⁵ POKORNÝ/JUSTA/KRAUS 2020, nepag.

schodiště – proveden a k barevnému sjednocení s natíranou fasádou tak logicky nedošlo. Můžeme tedy očekávat proces, se kterým se potýká i fasáda kostela Křižovníků. Kamenné prvky schodiště časem povrchově tmavnou a je otázkou, kdy a v jaké míře přistoupit k jeho očištění. Jedná se tak o typickou komplikaci, se kterou se barokní stavby kombinující natírané fasády s povrchově uplatněnými kamennými prvky potýkají.

5.4. Toskánský palác

Toskánský palác byl postaven podle návrhu Jeana Baptisty Matheye v letech 1689-91 na místě původní renesanční zástavby. Palác je koncipován jako čtyřkřídlý objekt s podélným dvorem ve středu.⁹⁶ Nachází se na Hradčanském náměstí a dnes je využíván Ministerstvem zahraničních věcí České republiky. Současně je řazen mezi kulturní památky pod rejstříkovým číslem ÚSKP 39785/1-1024.

5.4.1. Podoba a historie paláce

Toskánský palác je výjimečným příkladem, kdy autor zasazuje nový projekt do původní zástavby renesančního paláce, což ho také podnítilo k velice originálnímu řešení odrážející se zejména ve vnitřní dispozici prostoru.⁹⁷

Na stavbě paláce spolupracoval Mathey i s italským architektem Giacomem Antoniem Cavanellem. Toskánský palác byl postaven a dodnes je uváděn jako modelový příklad pražského reprezentačního paláce v římském typu. Mathey rafinovaně pracoval s celým náměstím a koncipoval palác do dnešní monumentální podoby kulisy.⁹⁸ Z perokresby od neznámého autora z 1720 usuzujeme, že palác přežil v nezměněné podobě dodnes.⁹⁹ Bohatě řešené průčelí k Hradčanskému náměstí je zdobené dvěma toskánskými erby, jako odkaz na jeho bývalou majitelku Annu Marii Františku, vévodkyni Toskánskou. Erby jsou doplněny bohatou sochařskou výzdobou na atice, kterou vytvořil Jan Brokoff. Sochy představují alegorie Sedmi svobodných umění.

---

⁹⁶ VLČEK 2000, s. 412.

⁹⁷ HORYNA 1999, s. 9.

⁹⁸ VLNAS 2001, s. 94.

⁹⁹ Třicet let pod dokončení stavby. - POCHE/PREISS 1977, s. 45.

5.4.2. Opravy paláce ve 20. století

Novodobé opravy paláce je možné sledovat od doby, kdy palác přešel roku 1918 do vlastnictví státu. Ve dvacátém století tak proběhly tři celkové opravy, z nichž první od architekta Bohumíra Kozáka na počátku čtyřicátých let vrátila stavbě raně barokní charakter. Fasády pak byly rekonstruovány po roce 1983 podle plánu architekta Milana Pavlíka a konečně v letech 1994 až 1998 podle plánů architekta Pavla Kupky a Jany Hrdličkové.¹⁰⁰ Tato rekonstrukce byla v mnoha ohledech výjimečná a představuje snad nejvýznamnější počín památkové péče o barokní památky v Čechách vůbec. Zároveň výrazně přispěla k poznání problematiky barevnosti fasád v barokním období, jejich technologii i výtvarné koncepci.

Palác byl před celkovou rekonstrukcí ve druhé polovině 90. let minulého století (rok dokončení 1998) téměř zdevastovaný. Dochované fotografie vypovídají o lhostejnosti jeho tehdejších uživatelů. Konečná podoba projektu byla podložena hloubkovým stavebním průzkumem a archivní rešerší. Restaurátorský průzkum byl zaměřen na použité materiály, technologie a odrývání zbytků výzdoby paláce. Koncepce opravy silně ovlivnily požadavky investora a přizpůsobila podmínkám a potřebám sídla státního úřadu. Současně si investor ale uvědomoval důležitost a význam budovy.¹⁰¹

Součástí rekonstrukce budovy byl jak exteriér, tak i interiér. Samotným fenoménem rekonstrukce se však stala oprava průčelí domu [20]. Nejvíce přínosnou technikou výzkumu jednotlivých vrstev omítky byla tzv. mikroanalýza odebraných vzorků z celé fasády. Získané výsledky byly současně porovnávány se standartními stratigrafickými sondami. Tato kombinace průzkumů přinesla zajímavé výsledky, které zásadně změnily dosavadní uvažování technologických postupů rekonstrukcí. Při rozboru plnidlem omítek totiž převažovalo drcené šedavé a modré sklo. Díky rozložení odebraných vzorků bylo hned vyloučené, že nalezené sklo byl pouze náhodné, jednalo se o původní technologický záměr. Sklo bylo přimíchané do nejspodnější vrstvy pravděpodobně z důvodů probarvení omítky a zároveň ji propůjčovalo neobyčejné optické vlastnosti. Sklo propůjčilo omítce až podobu kamene, mramoru i pískovce [21]. Mikropřířezy také potvrdily, že některé architektonické články, například pilastry, byly ještě přetřeny tenkou vrstvou modré barvy. Na průčelí budovy byla také potvrzena hra

---

¹⁰⁰ VLČEK 2000, s. 41.

¹⁰¹ HORYNA 1999, s. 25.

s hladkým a hrubozrnným povrchem. Celkově fasáda působila jemně až monochromaticky, jediným barevným prvkem byly podokenní parapety v růžových odstínech.

Díky zájmu a pochopení všech zapojených stran se podařilo prosadit velice technicky náročnou rekonstrukci do podoby dle výsledků průzkumů. Byly při její opravě použity kvalitativní i kvantitativní metody, důrazem na následné využití správných materiálů i technologií.¹⁰²

Tato generální oprava byla po svém dokončení hodnocena velice kladně. Ku příkladu Josef Štulc, se k opravě vyjádřil, že velice obdivuje práce architekta Kupky, který dokázal propojit principy ochrany památek s výraznou tvůrčí inovací. Bezpochyby tak kvalitních výsledků dosáhl také se kvalitně vybraným týmem vynikajících sochařů (sochař Karel Nepraš) a dalších umělců (autorka tapiserií Renata Rozsivalová). Dále také ocenil precizní práci týmu restaurátorů firmy Tradice, s.r.o., kteří odvedli pečlivou práci, jak ve fázi prvotního průzkumu, tak i při samotném procesu konzervování, nenásilných retuší a doplňování. Dle Štulce se na průčelí Toskánského paláce uskutečnila technologicky i výtvarně správná rekonstrukce památky v pohledu na barevnost i štukové povrchy.¹⁰³

I podle Petra Macka se jedná o velice zajímavou a zdařilou rekonstrukci. Palác byl podle Macka velice decentně řešen, kdy samotná rekonstrukce může působit neobvykle, až jako barevný kompromis. Avšak průzkumy prokázaly, že barevnost paláce byla doopravdy tak rafinovaně jednoduchá. Jednoduchost průčelí je podržena výraznou barevností vnitřního nádvoří.¹⁰⁴

5.4.3. Současné barevné řešení

Fasády Toskánského paláce na Hradčanech jsou příkladem jak tzv. materiálové fasády, tak fasády natírané. Příkladná rekonstrukce vedená arch. Pavlem Kupkou v druhé půli devadesátých let 20. století obnovila ve hmotě probarvované omítky základní plochy i barevné nátěry architektonického členění (lisenové rámce bíle, pilastry a horizontální členění v barvě okru, obr. [22]. Šedomodrého odstínu omítky je navíc – pro střední Evropu zcela netypicky – docíleno drceným sklem modré barvy

---

¹⁰² Tamtéž, s. 66-66.

¹⁰³ Tamtéž, s. 7.

¹⁰⁴ MACEK 1996, s. 112.

přidané do plniva omítky [21]. Okrové nátěry zase korespondují s přirozenou barevností užitého pískovce kamenných prvků (soklu, portálů a okenních ostění).

5.5. Lužický seminář

Budova Lužického semináře je barokní novostavbou z let 1726 až 1728 a byla na základě stylového rozboru připsána Kiliánovi Ignácovi Dientzenhoferovi.¹⁰⁵ Zřízena byla díky nadaci bratrů Šimonových jako náhrada za nedostačující objekt semináře pro studenty teologie pocházející z Lužice (původně v blízkosti kostela sv. Petra a Pavla v Rybářích, později dnešní čp. 86/III na Malé Straně).¹⁰⁶ Trojpodlažní budova je dvoukřídlá a nepravidelně se zalamuje na nároží ulic U Lužického semináře a Míšeňské, přičemž hlavní průčelí je točeno do ulice U Lužického semináře, z níž lze barokní branou vstoupit do nepravidelného dvorku uzavřeného ohradní zdí. Na nároží je v úrovni prvního patra osazena socha sv. Petra od lužického rodáka Matouše Václava Jäckla (1990 nahrazena kopií od J. Nováka z odlitku originál),¹⁰⁷ odkazující na zasvěcení kaple semináře.

Barevnost fasád souvisí s bohatým architektonickým členěním, jehož materiálové řešení – vesměs pomocí úpravy omítky využívá. Na fasádě průčelí se tak střídá hladce provedené pásování v bočních osách se zdrsňenou omítkou ve středních osách, oddělených zdvojenými hladce utahovanými lisenami [23]. Naopak u boční fasády se objevuje v krajní ose (po nárožní rustice) zdrsňená plocha a uprostřed pásování. Pozoruhodná je navíc pásová bosáž přízemí, která pracuje s kombinací hladce utahovaných a zdrsňených pásů [24]. Kombinace architektonicky členěných ploch a hladké omítky s plochami nečleněnými v omítce hrubě nahozené, Kilián Ignác Dientzenhofer již využil na jiných svých stavbách, například na vile Amerika v Praze.¹⁰⁸

5.5.1. Oprava fasády

Objekt byl po celou dobu své existence několikrát obnovován a modernizován, vždy pod dohledem památkové péče, aby byla dodržena stylová jednotu. Díky tomu se budova Lužického semináře zachovala ve výborné kondici i s původními barokními

---

¹⁰⁵ KOLEKTIV AUTORŮ 1989, s. 63.

¹⁰⁶ Průčelí snad byla upravena v 60.–70. letech 18. století. Ke stavební historii objektu viz: VLČEK 1999, s. 212–213

¹⁰⁷ V roce 1987 došlo k samovolnému odlomení hlavy světce a ta se při pádu rozbila. – HRUBEŠ/HLUBEŠOVÁ 1995, s. 156.

¹⁰⁸ VILÍMKOVÁ, 1986, s. 152.

details, i původní omítku má dochovanou téměř bez poškození.¹⁰⁹ Dodnes se zachoval její celkový pozdně barokní charakter. První výrazná obnova budovy proběhla před r. 1967. Další rekonstrukce navazovala v 2. pol. 90. let 20. stol., úprava se věnovala hlavně půdní vestavbě a opravě zděných konstrukcí.¹¹⁰

V roce 1996 se k opravě a možné rekonstrukci Lužického semináře vyjádřil historik umění Dobroslav Líbal v roce 1996. Na otázku, jakým směrem, by se měla ubírat péče o tak významné památky jako je Lužický seminář, který má stále původní fasádu. Odpověděl Líbal takto: *Mělo by se intaktně zachovávat včetně osazení oken ve špaletě, neboť ty s tím nedílně souvisejí. Těch domů je několik, například čp. 466-111. U dvou hrdliček nebo čp. 295-111. v Prokopské ulici. To jsou klasická, taková dientzenhoferovská průčelí, která se zázrakem zachovala a která jsou podle mého názoru ve svém pojednání stejně hodnotná jako například dispozice. Průčelí je nedílnou součástí celku, na což se právě trochu zapomíná. Je zajímavé, když studujete stavební spisy, tak od takových 40. let 19. století se kolauduje dům a výslovně je uvedeno – čekejte na určení barvy. Dům se tedy pak natřel celý, tak jako donedávna většina těch starších domů byla natřena na zeleno. To s barevností nemá nic společného, barevnost dle mého názoru opravdu byla součástí tektoniky domu, proto je nesmírně důležitá.*¹¹¹

V roce 1996, byl proveden Ing. Arch. Janem Bártou technologický průzkum celé fasády semináře. Byla připravena všechna technická opatření pro opravu uličního pláště fasády objektu, která byla následně využila při další, poslední výrazné opravě fasády budovy v roce 2005, jež měla především za úkol odstranit závady způsobené povodní v roce 2002. Již v roce 1997 zazněly ve vyjádření Pražského ústavu památkové péče obecné podmínky, za kterých by mělo dojít k opravě budovy. Na fasádě budovy byla dochována dle průzkumu původní barokní omítka, místy hlazena, místy zdrsněná a doplněná štukovými dekoracemi, v tmavě šedivém provedení. Zajímavým zjištěním během průzkumu v roce 2004 byla původní barevnost štukové výzdoby, která byla nějaký čas pouze bílá a teprve ve druhé etapě opatřena vápennou barvou okru lomeného červení. Zdrsněné, tzv. šprycované (hrubě nahazované a neutahované) plochy byly od počátku opatřeny podkladní vápennou líčkou a finálním vápenným nátěrem světle šedomodré barvy. Ten byl nicméně zanesen jednak druhotným přešprycováním, jednak

---

¹⁰⁹ KOLEKTIV AUTORŮ 1989, 63

¹¹⁰ Lužický seminář – Památkový Katalog. Památkový Katalog děl [cit. 09.07.2021]. [online]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/luzicky-seminar-15670396>.

¹¹¹ LÍBAL 1996, s. 85.

novodobými barevnými nánosy. Hladké plochy lisen a pásové rustiky byly ve světlejším okrovém odstínu.¹¹² Dále průzkum potvrdil původní kombinaci kamene a štuku jako materiálu ostění oken. Důvodem poničení byla vztlínající vlhkost a zasolení. Podle stanovených podmínek památkáři by původní omítka měla být zachována v co nejvyšší míře a chráněna pro její výjimečně dochovaný barokní ráz.¹¹³

Na základě Marcinova průzkumu byla fasáda v roce 2005 restaurována firmou Gamastav ve spolupráci s Ing. arch. Janem Bártou a firmou AQUA obnova staveb s.r.o, která dodala maltovou směs Vapo na obnovu omítek, směs Petra na opravu kamenných prvků a Porokalk jako nátěrovou hmotu.¹¹⁴ Jako nejvíce problematické se ukázal samotný první krok – očištění šprycovaných ploch, jejichž drsný povrch byl zalit druhotnými štukovými i tenkými vápennými nátěry, jako i nánosy prachu. To byl ostatně problém, se kterým se restaurátoři potýkali i u štukové výzdoby [25]. U té se neobnovil červenavý okr, doložený restaurátorem Marcinem, ale došlo k barevnému sjednocení s hladce omítanými a světlejším nátěrem opatřenými plochami. Současně byly restaurovány vstupní dveře a okenní výplně včetně mříží v přízemí. Pískovcové prvky ostění byly v původním stavu opatřeny pouze ochranným vápenným nátěrem. Barevnost byla provedena ve svou odstínech koňakové barvy podle vzorníku. Pasivní články byly natřeny pouze jednou vrstvou barvy. Naopak aktivní články dvěma vrstvami, kdy druhá vrstva byla krátce tupovaná stříženou štětkou, což povrch jemně zdrsnilo.¹¹⁵

V letech 2005 až 2008 Lužický seminář podstoupil další rekonstrukce. Tentokrát se však jednalo pouze o interiér.¹¹⁶

---

¹¹² Marcin 2004, nepag.

¹¹³ Tamtéž, nepag.

¹¹⁴ Generální oprava fasády U Lužického Semináře, P-1 – realizace 2005 | GAMASTAV – INVEST a.s. Praha. [cit. 09.07.2021]. [online]. Dostupné z: <http://www.gamastav.cz/reference/rekonstrukce-domu-a-bytu/16-generalni-oprava-fasady-u-luzickeho-seminare-p-1-realizace-2005>.

¹¹⁵ Generální oprava fasády U Lužického Semináře, P-1 – realizace 2005 | GAMASTAV – INVEST a.s. Praha. [cit. 09.07.2021]. [online]. Dostupné z: <http://www.gamastav.cz/reference/rekonstrukce-domu-a-bytu/16-generalni-oprava-fasady-u-luzickeho-seminare-p-1-realizace-2005>.

¹¹⁶ Součástí stavebních úprav byla všechna podlaží. Přízemí bylo upraveno pouze částečně. Horní a podkrovní patro bylo adaptováno pro nové byty. Část objektu ke dvoru byla proměněna v pracovní ateliér. Rekonstrukce probíhala podle projektu architekta Michala Gavlasa U Lužického semináře | Ing. Arch. Michal Gavlas – architektonický ateliér. Ing. Arch. Michal Gavlas - architektonický ateliér [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <http://www.michalgavlas.cz/realizace-atelieru/u-luzickeho-seminare/>.

5.5.2. Současné barevné řešení

Fasády domu Lužického semináře představují typ tzv. natíraných fasád, kde velkou roli hrají i povrchové úpravy jednotlivých partií [23]. Průčelí je vyvedeno ve dvou téměř kontrastních barvách, v tmavě okrové a šedé barvě. Na celé fasádě se střídá pásová rustika (v přízemí dvojí hrubosti povrchu) a šprycovaná omítka. Lužický seminář je výborným příkladem celé škály povrchových úprav, kde je i do budoucna nutno přistupovat k nutným opravám čistě restaurátorským způsobem.

5.6. kostel sv. Mikuláše na Starém Městě Pražském

Kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí je centrální stavba na křížovém půdorysu s osmibokým tamburem nad křížením s dvoupatrovými přidanými prostory v diagonálách. Stavbu kostela proběhla v letech 1732 až 1737 podle návrhu architekta Kiliána Ignáce Dientzenhofera, na náklad opata Anselma Vlacha. Kostel byl původně propojen s benediktinským klášterním stavením na severní straně podle návrhu V. Kaňky.¹¹⁷

5.6.1. Vnější podoba kostela

Kostel sv. Mikuláše tvoří nároží bloku z ulic Pařížské, Jáchymovy, Maislovy a části Staroměstského náměstí. Až do sklonku 19. století tvořila bezprostřední okolí kostela hustá zástavba. Postavení kostela v okolní zástavbě nastalo výrazné změny v době asanace okolo roku 1900 a také stržením východního křídla Staroměstské radnice do podoby, jakou ji známe dnes.¹¹⁸

V současné době má kostel tři volně přístupné fasády a čtvrtou, severní, otočenou do domovního bloku. Hlavní průčelí kostela je otočeno k jihu, je tvořeno dvojicí věží a střední kupolí. Průčelí je komponováno do pěti os, v jejichž kompozici převládá vertikální členění. Východní fasáda směřující do Pařížské ulice tvoří kněžiště kostela s částí směřující do malého dvorku.¹¹⁹

Kostel sv. Mikuláše byl navržen Dientzenhoferem do úplně jiné urbanistické koncepce. Východní a západní průčelí nejsou již z jeho ruky. Navrhl je arch. Rudolf Kříženecký v roce 1906, poté co byl zbořen Krennův dům při asanaci [26]. Toto

---

¹¹⁷ POCHE 1958, s. 149.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 124.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 56.

doplnění výrazně kritizovaly další generace architektů z důvodů hmotové nevyrovnanosti byla práce Dientzenhofera degradována.¹²⁰

5.6.2. Oprava vnější fasády

Podle dochovaných materiálů ze Střediska státní památkové péče a ochrany přírody se dovídáme, že kostel byl v květnu v roce 1965 zařazen na seznam oprav. Opravena měla být spodní část vnější fasády kostela za odhadovanou částku 20.000, - Kčs. Součástí této opravy došlo k rekonstrukci štuků fasády, třech soch na jihozápadní věži a sochy sv. Mikuláše. Oprava byla financována hl. m. Prahou, jednalo se také o rozšíření kolumbária a umístění v postranní kapli kostela sv. Mikuláše.

Rekonstrukce exteriéru pokračovaly po zbytek 60. let. K rekonstrukci v exteriérové části kostela došlo v roce 1967, jednalo se o opravu fasády západní věže. Bylo odebráno 37 vzorků omítky téměř ze všech ploch reliéfu fasády. Tyto vzorky prokázaly přítomnost nátěrů černých tónů. Na základě vzorků však nebylo možné určit, zda černý tón kryl celou fasádu nebo pouze některé plochy. Nelze ani určit sytost daného tónu. V roce 2008 byla tato nátěrová vrstva ve velice tmavém tónu potvrzena. Celý průběh rekonstrukce byl sledován střediskem památkové ochrany, na základě jejich žádosti byla změněna technologie povrchové úpravy.¹²¹

Již v roce 1971 započala komplikovaná obnova interiéru a s ní byly odstraněny vady a nedodělky z předchozích oprav.

Stav kostela sv. Mikuláše byl podle Stavebně historického průzkumu z prosince 1985 hodnocen velice kladně, v dobrém stavu. Kostel se z architektonického a výtvarného hlediska dochoval v téměř nezměněném stavu až na drobné prvky.¹²²

V roce 1986 došlo k celkové opravě interiéru, jak kostelního inventáře, tak fresek. Součástí těchto oprav došlo také k opravě a odstranění nánosů znečištění na sochách v exteriéru. V celkovém počtu 19 kamenných plastik, které vytvořil ve své dílně Matyáše Bernard Brauna a jedné novodobé plastiky.

O rok později, v únoru roku 1987, byla na řadě vnější fasáda kostela, vypovídá o tom zpráva z Pražského střediska Státní památkové péče a ochrany přírody. Restaurátorské práce na kostele byly součástí akce opravy plášťů budov „Královské

---

¹²⁰ PAVLÍK, 1991, s. 186.

¹²¹ Tamtéž, s. 56.

¹²² Tamtéž, s. 124.

cesty“ v oblasti Celetné ulice a Staroměstského náměstí. Tyto opravy byly provedeny souvislosti s oslavami 40. výročí Vítězného února. Generálním investorem bylo hlavní město Praha.

Před samotnou opravou došlo v několika úpravám projektu na podnět vedoucího odboru památkové péče. Součástí této rekonstrukce byly také truhlářské a zámečnické práce na vitrajích, mřížích a dveřích kostela. Při rekonstrukce barevnosti fasády se vycházelo z metody sondáže, tzn. z minimálního počtu 37 vzorků z průčelí kostela za účelem správné barevnosti. Na základě dohody s památkovými orgány bylo rozhodnuto pro téměř monochromní odstín, světle šedobéžové barvy s bílými doplňky [27]. Ještě ve stejném roce byla fasáda dokončena.¹²³

Naposledy v roce 2012 byla budově celkově zhodnocena, došlo k detailní studii obvodového pláště kostela. Na základě stratigrafické sondáže a pomocí laboratorního vyhodnocení bylo zjištěno, že většina omítek je vápenných, konstrukčně dvouvrstvých, na hlubším jádru jsou nanášeny vrstvy štukové a finální nátěr. Současně byl proveden archivní průzkum zaměřený na historické omítky. Na základě průzkumu bylo vyhodnoceno, že úroveň zachování omítek je různá a některé části jsou až v havarijní stavu. [28]. Přesto samotné opukové zdivo bylo ve stavu dobrém.¹²⁴ Ke stanovení výsledné barevnosti fasády byla vedena rozsáhlá diskuse. Byly uskutečněny tyto průzkumy - Stavebně historický průzkum obvodového pláště (PhDr. Olga Ambrožová, 2011), Stratigrafie omítkových souvrství (Ing. Ivana Kopecká, 2011), Doplňkový laboratorní průzkum fasády chrámu sv. Mikuláše na Starém Městě v Praze (Ing. Kuneš, 2014), Doplňující průzkum a doporučení k technologickým postupům (Ing. Čermák, 2014). Na základě těchto průzkumů byla stanovena koncepce oprav, která následovala až do roku 2015. Po posouzení všech možných řešení bylo rozhodnuto, že plášť bude znovu opatřen „obětovanou“ chránicí vrstvou v barvě tmavšího okru. Výsledný povrch nebude opatřen nátěrem, shodně jako to nebylo před rekonstrukcí. Štukové prvky budou sjednoceny vápennou lazurou a budou v barvě omítky. Tyto práce byly rozděleny do dvou etap a byly uskutečněny ve svých sezónách 2014 a 2015.¹²⁵ Po veřejné soutěži byly opravy provedeny firmou Gema Arts Group a.s. V rámci oprav došlo k očištění a

---

¹²³ Tamtéž, s. 192.

¹²⁴ ANTA SPOL S.R.O. 2012, nepag.

¹²⁵ KUČERA 2015, nepag.

opravení omítky, střechy i štukové a sochařské výzdoby. Bylo vyspraveno oplechování, repasovány mříže, žaluzie, dřevěné plochy a dveře.¹²⁶

5.6.3. Současné barevné řešení

Barevnost omítky v základu monochromní ve světlém okrovém odstínu [29]. Omítka je v ploše pevně utahována, zatímco prvky architektonického členění (pilastry, římsy a lisenové rámce) jsou štukovány. Ačkoliv je pro celou fasádu užito jednoho materiálu, působí její jednotlivé části díky rozdílné finální úpravě odlišně. Utahovaný povrch se zdá být ve výsledku světlejší, zatímco hrubě tažené plochy kovovým hladítkem tmavší, i přes stejnou barevnost [30]. Hladká plocha totiž odráží jiným způsobem světlo nežli štukovaná. Provedené fasády jsou tedy příkladem materiálové fasády, u níž je architektonické členění diferencováno pomocí techniky nanášení svrchních omítek, což jen posiluje plasticitu celkové kompozice. Novobarokní část budovy je barevně sjednocena se zbytkem stavby.

5.7. Kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce

Kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce se řadí k nejkrásnějším památkám barokní Prahy, je typickou ukázkou vyspělé radikálně barokní architektury K. I. Dientzenhofera. Historie kostela sahá k roku 1691, kdy na jeho místě, tehdejší vinici na Skalce, byla vysvěcena kaple sv. Janu Nepomuckého, kterou založil novoměstský měšťan Kristián Florián Höger. V této kapli byl Jan Nepomucký uctíván třicet let před jeho blahořečením. Rok po svatořečení sv. Jana, v srpnu roku 1730, položil biskup Jan Mayer základní kámen nynějšího kostela, který byl následně postaven podle návrhu architekta Kiliana Ignáce Dientzenhofera. Kostel se hned stal oblíbeným poutním místem.¹²⁷ K samotné stavbě kostela došlo mezi lety 1730–1738. Teprve v roce 1768 – již dlouho po Dientzenhoferově smrti – byl pověřen Jan Antonín Kunz vybudováním ohradní zdi. Podoba kostela s přístupem na Vyšehradskou ulici, jako ji známe dnes, pochází až z roku 1852.

Kostel stojí ve svahu, západní průčelí na vyvýšené podestě, k níž z ulice vede dvojité schodiště. Nad dveřmi kostela je obraz anděla s pochodní, který si pokládá ruce na ústa. Dynamicky vypouklé průčelí je tvořeno dvěma věžemi, mezi nimi se zdvihá

---

¹²⁶ Barokní skvost v centru Prahy se dočkal obnovy – GEMAART. GEMAART – RESTORATION | CONSTRUCTION | CONSERVATION [online]. [cit. 10.07.2021]. Dostupné z: <https://www.gemaart.cz/barokni-skvost-v-centru-prahy-se-dockal-obnovy/>.

¹²⁷ VAJS 1934, s. 4.

bohatý štít, na kterém sedí postavy víry a lásky. Mezi alegorickými postavami stojí jehlanec s poprsím sv. Jana Nepomuckého a nad ním jeho jazyk.¹²⁸

Fasády jsou bohatě architektonicky členěné. Vnější plášť sleduje dynamický půdorys oktogonálního interiéru. Centrální hlavní prostor kostela je tvořen konvexně zprohýbanými stěnami a je uzavřen baldachýnovou klenbou, doplňují na protilehlých stranách oválná tělesa, současně je doplněn o kněžiště a předsíň.¹²⁹

5.7.1. Oprava vnější fasády

První opravy byly na kostele provedeny v roce 1780, tedy 50 let po jeho založení. Následovala delší odmlka a k dalším opravám (krovů obou kostelních věží) kostela došlo v r. 1844, kdy se jednalo o krov a střechu nad lodí. Nová regulace Vyšehradské třídy, navržená v r. 1852, si vyžádala úpravy ohradní zdi a schodiště. Interiér kostela se rekonstruoval v letech 1859-1860. Exteriér přišel na řadu až o téměř 30 let později mezi lety 1888-89 a o rok déle došlo i na ohradní zdi. Nové opravy omítek se uskutečnily po roce 1898.¹³⁰

Následně stavba po mnoho let chátrala až do stavu, kdy byla nutná důkladná oprava. K opravám došlo v roce 1934, to byla opravena střecha kostela i obou věží. Další fáze byla provedena v r. 1936, kde se jednalo o celkovou obnovu chrámu. Došlo k odstranění nového tónování kostela, k úplné restauraci oltářů, choru, empor a také k očištění fresek v interiéru.¹³¹ V roce 1945 byly některé části ohradního zdiva zcela zbořeny při bombardování části Nového Města a v následujících letech byly opraveny. Poslední generální oprava v 20. století byla provedena mezi lety 1971-1974, při které vznikl jednotící okrový nátěr.

I přes poměrně dobře zachovaný stav budovy musely být opraveny v roce 2002 a 2003 omítky vnějších a opěrných zdí kostela, které byly pod vlivem vztlínající vlhkosti a lokálního zasolení poničeny.¹³² Samotné opravy byly podloženy průzkumem na základě geologického a hydrogeologického posouzení podzákladí a analýzy zdiva, současně se stavebně historickým průzkumem a restaurátorským posudkem. V rámci těchto oprav

---

¹²⁸ Tamtéž, s. 11.

¹²⁹ VINAŘ 2011, nepag.

¹³⁰ VALT 2002, nepag.

¹³¹ VAJS 1935, s. 14.

¹³² VALTR 2002, s. 2.

byly na soklových partiích severní fasády užity sanační omítky¹³³ a odvětrávací kanálky pod okapovým chodníkem.

V roce 2012¹³⁴ a 2014¹³⁵ byly kostelu poskytnuty městem dva granty prvně na opravu krovu, střechy, následně pak na dokončení oprav pláště kostela včetně věží, výplní otvorů a restaurování a dokončení sanačních prací, narušení korunní římsy. Avšak žadatel odstoupil od poskytnutí druhé dotace. S tím souvisela i naplánovaná oprava na rok 2014. Kdy na základě obhlídky fasády a základní sondáže byly nalezeny tři základní odlišné povrchové opravy sjednocené nátěrem. Svým rozsahem největší byla dvouvrstvá omítka, pravděpodobně vzniklá při opravách 1. poloviny 20. století.

Před samotnou opravou předcházel restaurátorský – laboratorní průzkum s odebráním vzorků i z lešení. K výrazným poškozením působení vodou došlo převážně v částech soklů a říms. Součástí vstupního průzkumu omítek pláště byl také stanoven zasolení a zvlhčení.¹³⁶ Svrchní vrstvy pláště byly degradované a ve velké míře opršelé, části omítky na některých místech odlupují. Základní sondáže prokázaly, že vnitřní jádrová omítka byla hrubá, pevná malta světle šedé barevnosti. Vrchní omítka byla tenčí a měla podobu jemnozrnného štku, který byl probarvený do světle okrové barvy s krycím nátěrem. Z odebraných vzorků bylo zjištěno, že krycí nátěr měl okrovou barvu, na některých místech prosvítal světelnější probarvený štuk [31].¹³⁷ Dalšímu zkoumání bylo podrobena podlaha kostela, objekt byl nepochybně založen na křemencích, světlé šedá velmi tvrdá však křehká hornina. Z těchto důvodů bylo nutné zabývat se také statikou budovy. Na základě průzkumu byla stanovena koncepce opravy, která byla konzultována s představiteli památkové péče. Postup oprav byl rozhodnut následující, po důkladné fotodokumentaci a zmapování stavu celého fasádního pláště, dojde nejdříve k očištění nesoudržné vrstvy kartáči a omytí vodou pod tlakem. Následně budou opraveny pouze poničené části budovy, povrchy a prvky,

---

¹³³ Sanační – většinou jsou aplikované za účelem snížení vlhkosti materiálu nosné konstrukce; patří mezi ně i různé těsnící a hydrofobizované omítky nebo obětované omítky, jež mají za úkol odvést z podkladu vodu a v ní rozpuštěné soli, následně jsou z objektu odstraněny. ŠK

¹³⁴ Grant č. 99 - kostel sv. Jana Nepomuckého Na Skalce, Nové Město, Praha 2 - Hl. město Praha – Odbor památkové péče [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: https://pamatky.praha.eu/jnp/cz/dotace/prehled_poskytnutych_grantu/prehled_poskytnutych_grantu_v_roce_2012/grant_c_099_kostel_sv_jana_nepomuckeho_na.xhtml.

¹³⁵ Grant č. 22c – kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce, Nové Město, Praha 2- Hl. město Praha – Odbor památkové péče [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: https://pamatky.praha.eu/jnp/cz/dotace/prehled_poskytnutych_grantu/prehled_poskytnutych_grantu_v_roce_2014/grant_c_022c_kostel_sv_jana_nepomuckeho.xhtml.

¹³⁶ KUNEŠ 2002, nepag.

¹³⁷ VINAR 2013, nepag.

veškerou konstrukce a původní prvky zůstanou zachovány. K vysprávkám bude použita omítka shodného složení jako je stávající, tedy stejné zrnitosti i pevnosti. Nebude provedeno přeštukování celé omítky. První vrstva po celé ploše tzv. podnátěr bude bílý vápenný, pro sjednocení savosti [32]. Následně samotný nátěr bude vtlačen do fasád v ucelených celcích plochy fasády, aby se dosáhlo co největší jednoty. Barevnost fasády vychází z provedených vzorků. Při opravách omítkových profilací bylo rozhodnuto, že budou po jejich očištění domodelovány a doplněny kvalitním štukatérem.¹³⁸ Tyto opravy byly dokončeny v roce 2015 a kostel je v této podobě do dnešních dnů.

5.7.2. Současné barevné řešení

Kostel sv. Jana na Skalce byl při poslední opravě v letech 2011–2015 opravován do téměř monochromatické podoby v pískovcové – okrové barvě [33]. Fasáda je tzv. natíraná. Jednolodní orientovaný kostel je obrácen do ulice. Jediné, co z průčelí stavby opticky vystupuje je portál, a to díky jeho materiálovému provedení z tmavšího pískovce.

5.8. Kostel sv. Mikuláše na Malé Straně

Další stavba od rodiny Dientzenhoferů je chrám sv. Mikuláše na Malé Straně, nejslavnější barokní chrám Prahy, oceňovaný jako komplexní dílo, se často řadí k nejcennějším stavbám baroka na sever od Alp. Kostel stojí spolu s bývalým jezuitským profesním domem uprostřed dnešního Malostranského náměstí. Na jeho místě stál až do roku 1743 gotický farní kostel, vysvěcený pražským biskupem Tobiášem roku 1283, a v sousedství románská rotunda sv. Václava. Dnes od roku 1993 patří k Arcibiskupství Pražskému.¹³⁹

V průběhu první poloviny 18. stol. byl kostel budován podle projektu Kryštofa Dientzenhofera (západní průčelí a loď) a následně i jeho syna Kiliána Ignáce (chórová část s kupolí). Po polovině 18. století byla budova kostela dokončena architektem italského původu Anselmem Luragem. Na malířské a sochařské výzdobě kostela se podíleli přední umělci pro vytvoření kompletního barokního vzhledu celé stavby.¹⁴⁰

---

¹³⁸ Tamtéž, nepag.

¹³⁹ SOLAŘ 2003, nepag..

¹⁴⁰ MACEK/BIEGEL/ABACHTÍK 2015, s. 259.

5.8.1. Oprava kostela

Dle dochované dokumentace proběhla oprava štukových prací v letech 1888 až 1890, kdy však dle pozdějších restaurátorských posudků došlo k závažnému poničení původní barokní omítky pekovaním. Součástí této opravy byly také z důvodů bezpečnosti odstraněny původní sochy západního a východního průčelí a byly nahrazeny přesnými kopiemi.¹⁴¹ Z roku 1895 je dochovaný akvarelový obraz od Jansy, který ukazuje kostel sv. Mikuláše v okrové barvě [34].¹⁴²

Další tentokrát generální oprava následovala v letech 1925 až 1928. Ve 20. letech byly provedeny různé vysprávky poničených částí omítek, kamenných architektonických článků i soch. Materiál opravy byla vápenná malta s velkou přísadou cementu. Obě tyto rekonstrukce nemohou být restaurátory hodnoceny kladně, protože byly opomenuty zásady k ochraně a konzervaci památek. I přesto, že byla původní barokní omítka dle posudků provedena v mimořádné kvalitě a vyvedena velice pečlivě, došlo v průběhu času k jejímu narušení.

Znovu v 60. letech 20. století proběhly velké obnovy fasády a střechy kostela. K roku 1960 byly vytvořené průzkumné práce a navržené pracovní technologie. Investorem těchto oprav byl přímo farní úřad u sv. Mikuláše. Před samotnou rekonstrukcí došlo ke statickému zajištění konstrukcí stavby, následovala detailní fotodokumentace poničení omítky všech průčelí i na lucerně nad kupolí. Na omítce bylo zjištěno velké závady v důsledku zatékání, vzlínající vlhkosti a teplotním výkyvům, současně se zhoršující atmosféry pražského ovzduší.¹⁴³ Celkovou rekonstrukci před jejím provedením na několikrát připomínkovalo Středisko státní památkové péče a ochrany přírody hl. m. Prahy i ČSAV Ústav pro teorii a dějiny umění.¹⁴⁴ Cílem oprav bylo nejprve očištění mastných nánosů a opláchnutí, odstranění narušených částí a dalších nečistot. Současně byla také omítka zpevňována a spojována s jádrem zdiva. Byly vyspraveny trhliny fasády. Následovaly jak práce štukatérské, tak kamenické a až finálně došlo k nanášení nových omítek a barevnému tónování.¹⁴⁵

Z restaurátorského posudku k opravě okolo roku 2000 vyplývá, že fasáda byla při svém dokončení provedena pouze nahrubo. Definitivní povrchovou úpravu dostala

---

¹⁴¹ VACEK 1960, nepag.

¹⁴² BEČKOVÁ 2000, s. 103.

¹⁴³ VACEK 1960, nepag..

¹⁴⁴ VACEK 1961, nepag..

¹⁴⁵ VACEK 1960, nepag.

až o více než 50 let poté, současně s dokončením kupole za Kiliána Ignáce Dientzenhofera. Toto tvrzení vyplývá z faktu, že omítky na kupoli i na průčelí jsou materiálově naprosto shodné. Fasáda byla tvořena ušlechtilou omítkou, která byla napuštěna olejem a obsahovala drcenou cihlu. Cihla omítce propůjčovala načervenalý nádech. Následně nebyla ošetřena krycím nátěrem. Dle restaurátorů byla průčelí s největší pravděpodobností jednobarevná a pokryta krycími vápennými nátěry, které se do dnešních dnů nedochovaly. I přes využití technologie a postupy nebylo možné dopředu odhalit původní stav omítek a náročnost jejich oprav, z tohoto důvodu i díky nedostatku financí byla tato rekonstrukce považována za obnovu založenou na kompromisech.

Roku 1993 se kostel dostal do majetku Arcibiskupství Pražského a již tehdy vyžadoval zásadní rekonstrukci. Rekonstrukce započala nejdříve interiérem, exteriér budovy až následoval. Velice nákladní oprava byla financována až do roku 2001 církví, kdy její začáteční odhadovaná hodnota byla vyčíslena na 100 milionů korun. S novým tisíciletím začala oprava vnější části budovy, nejprve došlo na opravu vstupního průčelí. Tato oprava se protáhla na dvě sezóny. Opravy probíhaly do roku 2002, kdy následovala oprava tamburu, kupole s lucernou, východní fasáda, sanktusník, jižní strana střechy a až následně jižní průčelí

V souvislosti s opravou byl zpracován restaurátorský posudek původních povrchů fasád. „Původní“ omítky se podle něj dochovaly v překvapivě velké míře, celkově až v 70% plochy. Naopak povrchové úpravy byl téměř kompletně zničené a byly nalezeny pouze fragmentárně.

V roce 1998 byla opravena zvonice kostela. Zvonice sice tvoří s kostelem jeden architektonický celek, ale má jiného majitele. Věž se zvonící je v majetku obce, ta ji po jejím zpřístupnění nechala obnovit. Nicméně zvolené provedení oprav zvonice předurčilo opravy i na budově kostela.¹⁴⁶

Petr Macek tuto rekonstrukci komentoval v r. 1996 takto: *“Začínám pohledem na průčelí kostela sv. Mikuláše na Malé Straně, neboť je to doklad povrchové barevné úpravy, která převládala za 1. republiky. These vycházela z myšlenky prof. Vojtěcha Birnbauma, který tvrdil, že dynamický barokní sloh je do té míry plasticky vyvinut, že jakákoliv barva by mu vlastně škodila.”* Podle Macka tento trend pokračoval po celé

---

¹⁴⁶ SOLAŘ 1996, nepag.

dekády, kdy památky byly opravovány do podoby monochromatické. Což podle něj také souviselo se trendem v současné architektuře, která byla také méně barevná.¹⁴⁷

V současné době je kostel sv. Mikuláše na Malé Straně místy v havarijním stavu, z těchto důvodů udělilo hl. město Praha granty na jeho rekonstrukci. Opravu by měla podstoupit část fasády, omítky u balustrád, kupole a zadní terasa.¹⁴⁸

5.8.2. Současné barevné řešení

Architektura Dietzenhoferů zpravidla na fasádě využívá hry světla a stínu, i průčelí kostela sv. Mikuláše na Malé Straně je toho příkladem. Malostranský kostel je první zrekonstruovanou památkou, která započala trend monochromních fasád barvy písku užitého u původních omítek [35]. V současnosti je fasáda řešena vápenným nátěrem pískové barvy užitého i na štukových prvcích, které tak mají barevnost pískovce použitého na prvcích kamene [36]. Západní průčelí pouze střídá zdrsnění omítky v kombinaci se štukatérskou prací na aktivních člancích. Zatímco jižní fasáda je prostá monochromní bez střídání.

---

¹⁴⁷ MACEK 1996, s. 112.

¹⁴⁸ Dotace č. 002C – Kostel sv. Mikuláše Praha – Malá Strana, Malostranské náměstí, k.ú. Malá Strana, Praha 1 - Hl. město Praha – Odbor památkové péče [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: https://pamatky.praha.eu/jnp/cz/dotace/prehled_poskytnutych_grantu/prehled_poskytnutych_dotaci_v_roce_2021/dotace_c_002c_kostel_sv_mikulase_praha.html.

Závěr

Otázka barevného řešení fasád patří mezi nejběžnější, zároveň však také nejobtížnější úkoly, které přináší obnova památkových objektů. Nový barevný nátěr doprovází zpravidla výraznou proměnu podoby objektu, která je dána nejen optickou proměnou kvality nového nátěru, ale může překvapit také barevným tónem celé fasády nebo uplatněním různých barev u různých tektonických prvků.

V začátku práce jsem se snažila poukázat na to, jak je důležité správné řešení fasády pro náš celkový dojem z památky jako takové. Kdy výsledná barevnost je ovlivněna mnoha faktury, jak technickými, tak estetickými. Na základě technických možností jsou fasády děleny. První variantou jsou fasády tvořeny samotným materiálem, mramorem, pískovcem apod. Další skupinou jsou fasády obkládané, kdy je kamenné nebo cihelné jádro obloženo deskami kamene. V neposlední řadě jsou fasády natírané, kdy je jádro natřeno nebo omítnuto do výsledného provedení. Barevné provedení buďto kopíruje jádro, nebo je od něj odděleno, takovým příkladem jsou fasády malované. V každém slohovém období byla fasáda řešena jiným způsobem a jsou pro ni odlišné charakteristické znaky. Pro barokní sloh v českém prostředí je obecně typická červená bílá kombinace. Kdy červené barvy je použito na aktivních a bílé na pasivních člancích. Současně je fasády ovlivněna i dalšími historickými a kulturními souvislostmi, které architektův záměr formovaly. Urbanistické zasazení stavby, dostupnost materiálů a pigmentů, tvůrčí jazyk architekta, lokální tradice – všechny tyto aspekty, musíme brát v potaz pro obnově barevnosti fasády.

Jednotlivé kroky samotné obnovy se vždy odvíjí od stavu dané budovy. Navržené barevné řešení vychází z vyhodnocení provedených průzkumů. Pro nejlepší výsledek je nutné využít vícero druhů průzkumů, aby výsledná podoba byla co nejvíce autentická, a proto se na opravě památek podílí restaurátoři, architekti, historikové umění a další. V posledních letech je nejvíce využíváno sondážního průzkumu, kdy je odebrán vzorek z určitého bodu stavby a následně laboratorně zkoumán. Bezpochyby je ale nutné tento průzkum doplnit i o průzkum stavebně-historický, archivní a restaurátorský.

Výše zmíněné jsem se v práci snažila ukázat v kapitole Katalog. V této kapitole jsou zpracovány vybrané pražské barokní památky. U každé je uvedený vývoj oprav dané budovy i s provedenými průzkumy. Vybrané stavby jsou díly věhlasných barokních architektů: Carla Luraga (západní fasáda při Křižovnické ulici), Jeana

Baptisty Matheye (kostel sv. Františka z Assisi, Toskánský palác) a rodiny Dientzenhoferů (kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, Lužický seminář, kostel sv. Jana na Skalce, kostel sv. Mikuláše na Malé Straně). Katalog také dokládá, že každá památka je jiná a požaduje odlišný přístup. Například při obnově Toskánské paláce byla při průzkumech fasády objeveno sklo jako jedna ze složek omítky. Zase kostel sv. Františka z Assisi na Křižovnickém náměstí, je příkladem kontroverzní rekonstrukce, která vyvolala velké emoce, i přesto že při ní byly dodrženy stanovené kroky. Kostel sv. Františka je dokladem, jak nejednoznačné tyto rekonstrukce mohou být.

Při psaní práce vyvstala zajímavá otázka a to, jak rekonstruovat fasáda památek, které jsou z části natírané a z části materiálové. Jak pracovat s přirozenou patinou kamene versus s novou „zářivou“ omítkou. Příkladem takové opravy je kostel sv. Františka na náměstí Křižovníků a Trojský zámek s mohutným dvouramenným schodištěm ve středu stavby.

Z toho, co v práci zaznělo, je jasné, že není možné vytvořit jednotný návod, jak opravovat veškeré dochované památky. Jednotlivé průzkumy je vždy třeba provádět v takovém rozsahu, aby podaly co nejvíce relevantní informace o památce. Při obnově památek je vyloučené bezmyšlenkové kopírování toho, co bylo využito i jiných objektů v jiné situaci. Vždy je nutný individuální a citlivý přístup, podložený výše uvedenými znalostmi a analogiemi.

V průběhu psaní jsem se potýkala s tím, že v rámci časové a finanční náročnosti, nebyly dodrženy všechny v této bakalářské práci doporučené kroky a postupy. A z toho důvodu je práce spíše ideálním řešením, jaké možné postupy a znalosti zohlednit při obnově památky. Závěrem dle mého názoru je zásadní, abychom vždy při opravě památky měli na paměti, že ochrana dané stavby je naší nejvyšší prioritou.

Obrazová příloha

1. **Klášterní kostel Neumunster** (Würzburg, 1711–1716, Josef Greising):
příklad materiálové fasády – cihelné zdivo

2. **Náměstí Place des Vosges** (Paříž, 1605–1612, Claude Chastillon, Louis Métezeau): detail obkládané fasády

3. **Klášter Speinshart** (1692–1697, Wolfgang Dientzenhofer): příklad probarvených omítek

4. **Kostel Il Gesu** (Řím, 1568-1580, plánů Jacopo Barozzi da Vignola a Giacomo della Porta): příklad římské obkládané fasády travertinem

5. **Santa Maria Novella** (Firenze, 1456–1470, Leon Battista Alberti): příklad inkrustační fasády (vykládané mramorem)

6. **Palazzo Carignano** (Turín, 1679, Guarino Guarini): příklad obkládané fasády, kde je terakotový obklad použit pro ostění a architektonické členění

7. **Klášter v Melku:** (1702–1763, Jakob Prandtauer): příklad natírané fasády v okrové barvě

8. **Měšťanský dům Kathanhaus** (Augsburger, z 2. pol. 17. stol.): příklad malované – iluzivní fasády

9. **Kostel ve Zlonicích** (1727–1744, František Maxmilián Kaňka): příklad pro české baroko typické červeno-bílé kombinace

10. **Prelatura kláštera v Broumově** (1727–1733, Kryštof a Kilián Ignác Dientzenhofer)

11. Vstupní průzkum omítek při opravě kostela sv. Jana Nepomuckého na Skalce (Ing. Petr Kuneš, 2012): dokumentace kameniny zdiva – zkoumání původní hrubosti omítky

12. Vstupní průzkum omítek při opravě kostela sv. Jana Nepomuckého na Skalce (Ing. Petr Kuneš, 2012): stratigrafie povrchových úprav

13. Národní knihovna, západní fasáda při Křižovnické ulice (Praha, 1654–1656, Carlo Lurago): fasáda s nátěrem silikátové barvy

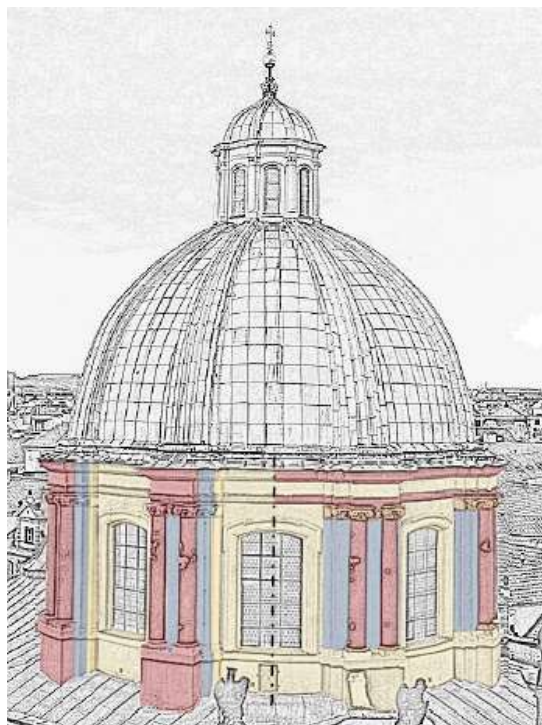

;

14. Národní knihovna, západní fasáda při Křižovnické ulice (Praha, 1654–1656, Carlo Lurago): dnešní podoba fasády po rekonstrukci v r. 2013, kdy byla obnovena tzv. materiálová fasáda

15. **Pohled na Křižovnické náměstí konec 18. století** (F. a F. Hegel.
kolorovaná rytina, 1792, Muzeum hlavního města Prahy)

16. **Tambur kostela sv. Františka z Assisi na Křižovnickém náměstí** (Praha,
1679–1688, Jean Baptista Mathey): vpravo je zpracovaná podoba tamburu
z hlediska tektoniky (současná varianta), vlevo pohledu planimetrismu

17. Průčelí kostel sv. Františka z Assisi na Křižovnickém náměstí (Praha, 1679–1688, Jean Baptista Mathey): současné barevné provedení

18. Pohled na jižní fasádu Trojského zámku v roce 1936 (Praha, 1679–1685, Jean Baptista Mathey): jižní fasáda zámku v monochromní středně šedé barevnosti

19. **Pohled na jižní fasádu Trojského zámku dnes** (Praha, 1679–1685, Jean Baptista Mathey): současné červeno-bílé provedení fasády

20. **Průčelí Toskánského paláce z Hradčanského náměstí** (Praha, 1689-91, Jeana Baptisty Mathey): současná podoba paláce

21. **Detail fasády Toskánského palác** (Praha, 1689-91, Jeana Baptisty Mathey):
detail omítky s rozdrčeným šedo-modrým sklem

22. **Detail fasády Toskánského palác** (Praha, 1689-91, Jeana Baptisty Mathey):
architektonické členění fasády

23. Celkový pohled na Lužická seminář (Praha, 1726-1728, Kilián Ignác Dientzenhofer)

24. Detail fasády Lužického semináře seminář (Praha, 1726-1728, Kilián Ignác Dientzenhofer): ukázka utažených a zdrsňených pásů omítky

25. Detail fasády Lužického semináře seminář (Praha, 1726-1728, Kilián Ignác Dientzenhofer): detail štukové výzdoby před rekonstrukcí v r. 2005

26. Východní průčelí kostela sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer): novobarokní dostavba od arch. Křížovnického

27. Celkový pohled na kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer): s latexovým nátěrem (r. 2014)

28. Detail fasády tamburu na kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer): ukázka odlupujícího se latexového nátěru (r. 2014)

29. **Současný celkový pohled na kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí** (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer)

30. **Detail současné fasády kostela sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí** (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer): ukázka střídání omítek pevně utahovaných a štukovaného architektonického členění

31. **Detail kostela sv. Jana Nepomuckého na Skalce** (Praha, 1730–1738, Kilián Ignác Dientzenhofer): detail po očištění omítky

32. **Pohled na věž kostela sv. Jana Nepomuckého na Skalce** (Praha, 1730–1738, Kilián Ignác Dientzenhofer): detail vzorků barevnosti na bílém podkladu

33. Celkový pohled na kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce Praha, 1730–1738, Kilián Ignác Dientzenhofer)

34. Dům u Goliáše s kostelem sv. Mikuláše na Malé Straně v pozadí (Václav Jansa, akvarel, 1895)

35. Celkový pohled na kostel sv. Mikuláše na Malé Straně (Praha, 1703-1755, Kryštof a Killián Ignác Dientzenhofer): současná podoba kostela

36. Detail průčelí kostela sv. Mikuláše na Malé Straně (Praha, 1703-1755, Kryštof a Killián Ignác Dientzenhofer): monochromní nátěr scelující omítané i štukované prvky s barevností prvků kamenných

Seznam vyobrazení

1. **Kláštevní kostel Neumunster** (Würzburg, 1711–1716, Josef Greising): příklad materiálové fasády – cihelné zdivo. Reprodukce z: <https://wallfahrt.bistum-wuerzburg.de/wallfahrtsorte/region-wuerzburg/wuerzburger-neumuenster/>
2. **Náměstí Place des Vosges** (Paříž, 1605–1612, Claude Chastillon, Louis Métezeau): detail obkládané fasády. Reprodukce z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Place_des_Vosges
3. **Klášter Speinshart** (1692–1697, Wolfgang Dientzenhofer): příklad probarvených omítek. Reprodukce z: https://www.oberpfaelzerwald.de/radl-welt/details-content.php?guid=p_1397
4. **Kostel Il Gesu** (Řím, 1568-1580, plánů Jacopo Barozzi da Vignola a Giacomo della Porta): příklad římské obkládané fasády travertinem. Reprodukce z https://www.wga.hu/html_m/p/porta_g/zgesu2.html
5. **Santa Maria Novella** (Firence, 1456–1470, Leon Battista Alberti): příklad inkrustační fasády (vykládané mramorem). Reprodukce z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Santa_Maria_Novella
6. **Palazzo Carignano** (Turín, 1679, Guarino Guarini): příklad obkládané fasády, kde je terakotový obklad použit pro ostění a architektonické členění. Reprodukce z: Archiv Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěrbová, Ph.D.
7. **Klášter v Melku**: (1702–1763, Jakob Prandtauer): příklad natírané fasády v okrové barvě. Reprodukce z: <https://atlas pamatek.info/pamatka-3084-klaster-v-melku.html>
8. **Měšťanský dům Kathanhaus** (Augsburger, z 2. pol. 17. stol.): příklad malované – iluzivní fasády. Reprodukce z: <https://www.augsburger-allgemeine.de/augsburg/Augsburger-Geschichte-Welche-Geschichten-die-Bilder-an-Augsburgs-Hausern-erzaehlen-id55063976.html>

9. **Kostel ve Zlonicích** (1727–1744, František Maxmilián Kaňka): příklad pro české baroko typické červeno-bílé kombinace. Reprodukce z:
<http://www.varhany.slansko.cz/2016/varhany/kostel-nanebevzeti-panny-marie-zlonice.html>
10. **Prelatura kláštera v Broumově** (1727–1733, Kryštof a Kilián Ignác Dientzenhofer). Reprodukce z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Broumovsk%C3%BD_kl%C3%A1%C5%A1ter
11. **Vstupní průzkum omítek při opravě kostela sv. Jana Nepomuckého na Skalce** (Ing. Petr Kuneš, 2012): dokumentace kameniny zdiva – zkoumání původní hrubosti omítky. Reprodukce z: Archiv Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěřbová, Ph.D.
12. **Vstupní průzkum omítek při opravě kostela sv. Jana Nepomuckého na Skalce** (Ing. Petr Kuneš, 2012): stratigrafie povrchových úprav. Reprodukce z: Archiv Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěřbová, Ph.D.
13. **Národní knihovna, západní fasáda při Křižovnické ulice** (Praha, 1654–1656, Carlo Lurago): fasáda s nátěrem silikátové barvy. Reprodukce z:
<https://www.flickr.com/photos/monudet/4974294621>
14. **Národní knihovna, západní fasáda při Křižovnické ulice** (Praha, 1654–1656, Carlo Lurago): dnešní podoba fasády po rekonstrukci v r. 2013, kdy byla obnovena tzv. materiállová fasáda. Reprodukce z: Archiv Barbora Srdínková
15. **Pohled na Křižovnické náměstí konec 18. století** (F. a F. Hegel. kolorovaná rytina, 1792, Muzeum hlavního města Prahy). Reprodukce z:
MACEK/BIEGEL/BACHTÍK 2015, s. 712
16. **Tambur kostela sv. Františka z Assisi na Křižovnickém náměstí** (Praha, 1679–1688, Jean Baptista Mathey): vpravo je zpracovaná podoba tamburu z hlediska tektoniky (současná varianta), vlevo pohledu planimetrismu. Dostupné z:
<http://www.schnablova.net/Ceske%20pamatky/Baroko/FrantisekSM.html>

17. **Průčelí kostel sv. Františka z Assisi na Křižovnickém náměstí** (Praha, 1679–1688, Jean Baptista Mathey): současné barevné provedení. Dostupné z: Archiv Barbora Srdínková
18. **Pohled na jižní fasádu Trojského zámku v roce 1936** (Praha, 1679–1685, Jean Baptista Mathey): jižní fasáda zámku v monochromní středně šedé barevnosti. Dostupné z: <https://www.campuj.online/blog/barokni-skvost-v-troji-zamek-u-prazske-zoo-se-inspiroval-stylem-honosnych-vil-v-italii>
19. **Pohled na jižní fasádu Trojského zámku dnes** (Praha, 1679–1685, Jean Baptista Mathey): současné červeno-bílé provedení fasády. Dostupné z: <https://www.brouzdak.cz/pamatky/zamky/trojsky-zamek-praha>
20. **Průčelí Toskánského paláce z Hradčanského náměstí** (Praha, 1689-91, Jeana Baptisty Mathey): současná podoba paláce. Dostupné z: Archiv Barbora Srdínková
21. **Detail fasády Toskánského palác** (Praha, 1689-91, Jeana Baptisty Mathey): detail omítky s rozdrčeným šedo-modrým sklem. Dostupné z: Archiv Barbora Srdínková
22. **Detail fasády Toskánského palác** (Praha, 1689-91, Jeana Baptisty Mathey): architektonické členění fasády. Dostupné z: Archiv Barbora Srdínková
23. **Celkový pohled na Lužická seminář** (Praha, 1726-1728, Kilián Ignác Dientzenhofer). Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Lu%C5%BEick%C3%BD_semin%C3%A1%C5%99
24. **Detail fasády Lužického semináře seminář** (Praha, 1726-1728, Kilián Ignác Dientzenhofer): ukázka utažených a zdrsněných pásů omítky. Dostupné z: Archiv Barbora Srdínková
25. **Detail fasády Lužického semináře seminář** (Praha, 1726-1728, Kilián Ignác Dientzenhofer): detail štukové výzdoby před rekonstrukcí v r. 2005. Dostupné z: <http://www.gamastav.cz/reference/rekonstrukce-domu-a-bytu/16-generalni-oprava-fasady-u-luzickeho-seminare-p-1-realizace-2005>

26. **Východní průčelí kostela sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí** (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer): novobarokní dostavba od arch. Křížovnického. Dostupné z: <http://sudekproject.cz/node/195368>
27. **Celkový pohled na kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí** (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer): s latexovým nátěrem (r. 2014). Dostupné z: Archiv Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěrbová, Ph.D.
28. **Detail fasády tamburu na kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí** (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer): ukázka odlupujícího se latexového nátěru (r. 2014). Dostupné z: Archiv Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěrbová, Ph.D.
29. **Současný celkový pohled na kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí** (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer). Dostupné z: https://tipnatrip.com/praha/staromestske_namesti_-_kostel_sv-_mikulase_praha/
30. **Detail současné fasády kostela sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí** (Praha, 1732-1737, Kilián Ignác Dientzenhofer): ukázka střídání omítek pevně utahovaných a štukovaného architektonického členění. Dostupné z: Archiv Barbora Srdínková
31. **Detail kostela sv. Jana Nepomuckého na Skalce** (Praha, 1730–1738, Kilián Ignác Dientzenhofer): detail po očištění omítky. Dostupné z: Archiv Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěrbová, Ph. D.
32. **Pohled na věž kostela sv. Jana Nepomuckého na Skalce** (Praha, 1730–1738, Kilián Ignác Dientzenhofer): detail vzorků barevnosti na bílém podkladu. Dostupné z: Archiv Mgr. Ing. Daniela Lunger Štěrbová, Ph. D.
33. **Celkový pohled na kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce** Praha, 1730–1738, Kilián Ignác Dientzenhofer). Dostupné z: <https://encyklopedie.praha2.cz/stavba/429-kostel-sv-jana-nepomuckeho-na-skalce>

34. **Dům u Goliáše s kostelem sv. Mikuláše na Malé Straně v pozadí** (Václav Jansa, akvarel, 1895). Dostupné z: BEČKOVÁ 2000, s. 103
35. **Celkový pohled na kostel sv. Mikuláše na Malé Straně** (Praha, 1703-1755, Kryštof a Killián Ignác Dientzenhofer): současná podoba kostela. Dostupné z: <http://dientzenhofers.cz/domy/objekty/detail/19-praha-kostel-sv-mikulase-na-male-strane>
36. **Detail průčelí kostela sv. Mikuláše na Malé Straně** (Praha, 1703-1755, Kryštof a Killián Ignác Dientzenhofer): monochromní nátěr scelující omítané i štukované prvky s barevností prvků kamenných. Dostupné z: Archiv Barbora Srdínková

Seznam použitých pramenů a literatury

- ALBERTI 1958 — Leon Batista ALBERTI: *Deset knih o stavitelství*. Praha 1956
- ANTA SPOL S.R.O. — Anta spol. s.r.o.: *Architektonická studie: celková dokumentace*, červen 2012, zpracovatel ANTA spol. s.r.o. [rukopis]. Praha, 2012.
- BEČKOVÁ 2005 — Kateřina BEČKOVÁ: *Zmizelá Praha – Staré Město*. Praha 2005
- BERÁNEK / MACEK — Jan BERÁNEK / Petr MACEK: *Metodika stavebněhistorického průzkumu*. Praha 2015
- BIRMBAUM 1921 — Vojtěch BIRMBAUM: *K diskusi o barevnou architekturu*, In: Styl, ročník II. (VII.). Praha: 1921-1922
- BLAŽÍČEK 1983 — Oldřich BLAŽÍČEK: *K barevnosti pražských fasád*. In: Zpravodaj památkové péče a ochrany přírody (1983 ZČ). Praha 1983
- Dotace č. 002C – Kostel sv. Mikuláše Praha – Malá Strana, Malostranské náměstí, k.ú. Malá Strana, Praha 1 - Hl. město Praha – Odbor památkové péče [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: https://pamatky.praha.eu/jnp/cz/dotace/prehled_poskytnutych_grantu/prehled_poskytnutych_dotaci_v_roce_2021/dotace_c_002c_kostel_sv_mikulase_praha.html.
- GIRSA / HOLEČEK 2008 — Václav GIRSA / Josef HOLEČEK: *Projektování obnovy stavebních památek*. Praha 2008
- GIRSA / HOLEČEK 2014 — Václav GIRSA, Josef HOLEČEK: *Metodický materiál pro obnovu fasád na územích památkových rezervací a památkových zón*. Praha 2014
- GIRSA/ HOLEČEK 2004 — Václav GIRSA / Josef HOLEČEK: *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. Praha 2004
- Grant č. 22c – kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce, Nové Město, Praha 2- Hl. město Praha – Odbor památkové péče [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: https://pamatky.praha.eu/jnp/cz/dotace/prehled_poskytnutych_grantu/prehled_poskytnutych_grantu_v_roce_2014/grant_c_022c_kostel_sv_jana_nepomuckeho.xhtml.
- Grant č. 50: kostel sv. Františka z Asissi, Křižovnické nám., Staré Město, Praha 1 – Hl. město Praha – Odbor památkové péče [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: https://pamatky.praha.eu/jnp/cz/dotace/prehled_poskytnutych_grantu/poskytovani_financnich_prostredku_2005/poskytovani_financnich_prostredku_2005/grant_c_50_kostel_sv_frantiska_z_asissi_krizovnicke_nam_stare_mesto_praha_1_index.xhtml.

Grant č. 99 - kostel sv. Jana Nepomuckého Na Skalce, Nové Město, Praha 2 - Hl. město Praha – Odbor památkové péče [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: https://pamatky.praha.eu/jnp/cz/dotace/prehled_poskytnutych_grantu/prehled_poskytnutych_grantu_v_roce_2012/grant_c_099_kostel_sv_jana_nepomuckeho_na.shtml.

HEŘMAN 1991 – Petr HEŘMAN: *Křížovnický kostel sv. Františka*. In: Staletá Praha. Královská cesta. Praha 1991

HOFTICHOVÁ 1983 — *Poznátky z průzkumu polychromovaných fasád*, in: Zpravodaj památkové péče a ochrany přírody, 1983 ZČ. Praha 1983

HORYNA 1998 — Mojmir HORYNA: *Dientzenhoferové*. Praha 1998

HORYNA 1999 — Mojmir HORYNA: *Toskánský palác v Praze*. Praha 1999

HOŠEK / LOSOS — Jiří HOŠEK / Ludvík LOSOS: *Historické omítky*. Praha 2007

HOŠEK / MUK 1990 — Jiří HOŠEK / Jan MUK: *Omítky historických staveb*. Praha 1990

HOŠEK 2007 — Jiří HOŠEK: *Historické omítky*. Praha 2007

HRUBEŠ/ HLUBEŠOVÁ — Josef HRUBEŠ / Eva HRUBEŠOVÁ: *Pražské domy vyprávějí. I*. Praha 1995.

HYZLER 1996 — Josef HYZLER: *Dnešní obnovy památek a jejich barevnosti*, in: Zprávy Klubu Za starou Prahu (1996/2). Praha 1996

JANÁK 1921 — Pavel JANÁK: *K funkci barvy v architektuře a v osudu památek*. In: Styl, ročník II. (VII.) Praha 1921–22

JIŘÍK / PETRŮ 1983 — Vladimil JIŘÍK, Jaroslav PETRŮ: *O barevnosti fasád*. In: Zprávy památkové péče 1983/43, Roč. 2, 1983, č. 1, 2, ZČ. Praha 1983

KLEISNER 1996 — Tomáš KLEISNER: *Barevnost průčelí*. In: Zprávy Klubu Za starou Prahu (1996/2). Praha 1996

Klementinum – Památkový Katalog [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/klementinum-12999601>

Klementinum čeká rekonstrukce studoven a sálů. archiweb.cz [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/domaci/klementinum-ceka-rekonstrukce-studoven-a-salu>.

KOLEKTIV AUTORŮ – Kolektiv autorů: *Kilián Ignác Dientzenhofer a umělci jeho okruhu*, k 300. výročí narození K. I. Dientzenhofera, katalog výstavy ve Valdštejnské jízdárně, Národní galerie v Praze, 1989.

KOLLER — *Historické fasády: průzkum a opatření k záchraně památky*, In: Zpráva památkové péče, LVI.

- KOLLER 1996 — Manfred KOLLER: *Historické fasády: průzkum a opatření k záchraně památky*. In: Zpráva památkové péče, 1996/56, č. 56. Praha 1996
- KOPECKÁ 1996 — Ivana Kopecká: *K průzkumům historických fasád*. In: Zprávy památkové péče, 1996/56, č. 4. Praha 1996
- KUČERA 2015 — Jan KUČERA: *Závěrečná zpráva k opravě omítek a štukových prvků*, 2015- zpracovatel GEMAART GROUP a.s. [rukopis]. Praha: 2015.
- KUNEŠ 2002 — Petr KUNEŠ: *Vstupní průzkum omítek pláště, doporučení pro opravu pláště*. [rukopis]. V Praze 2002.
- KUNEŠ 2018 — Petr KUNEŠ: *Trojský zámek: určení typu stávajícího nátěru fasády*, [rukopis]. Praha 2018
- KUNEŠ 2019 — Petr KUNEŠ: *Stratigrafický průzkum barevnosti fasád*. In: Zprávy památkové péče 2019/78. Praha 2019
- LAHODA 1981 – František LAHODA: *Průzkumová zpráva o stavu architektonických článků pláště kostela sv. Františka u Křižovníků v Praze 1*. [rukopis]. Praze 1981.
- LANK 2006 — Jiří LANK: *Rekonstrukce fasád*. Praha 2006
- LÍBAL 1983 — Dobroslav LÍBAL: *Barevnost jako organická součást architektonického projevu*. In: *Zpravodaj památkové péče a ochrany přírody*, 1983 ZČ. Praha 1983
- LÍBAL 1996 — Dobroslav LÍBAL: *K barevnosti průčelí*. In: Zprávy Klubu Za starou Prahu (1996/2). Praha 1996
- MACEK / BIEGEL / BACHTÍK — Petr MACEK / Richard BIEGEL / Jakub BACHTÍK: *Barokní architektura v Čechách*. Praha 2015
- MACEK 1996 — Petr MACEK: *Nové poznatky o barevnosti barokního průčelí*, Průzkumy Památek III, 1. Praha 1996
- MACEK 2009 — Petr MACEK: *Barevnost fasád*. Praha 2009
- MACEK 2011 — Petr MACEK: *Zkoumání historických staveb*. Praha 2015
- MARCIN 2004 — Otakar Marcin: *Doplnění restaurátorského průzkumu barevných vrstev fasády a nápisové kartuše*. [rukopis]. Praha: 2004
- MUK 1983 — Jan MUK: *K principům barevného řešení průčelí v minulosti*. In: *Zpravodaj památkové péče a ochrany přírody*, 1983 ZČ. Praha 1983
- Národní knihovna: *Fasáda Národní knihovny v Křižovnické ulici září novotou*. ParlamentniListy.cz – [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Narodni-knihovna-Fasada-Narodni-knihovny-v-Krizovnicke-ulici-zari-novotou-29667>.

- NOVÁK 1973 — Antonín NOVÁK: *K problematice barevných nátěrů fasád*. In: Zprávy památkové péče 1976/36, číslo: 9
- OULÍKOVÁ 2019 — Petr OULÍKOVÁ: *Klementinum*. Praha 2019
- PALLADIO 1958 — Andrea PALLADIO: *Čtyři knihy o architektuře*. Praha 1958
- PAVLÍK 1998 — Milan PAVLÍK: *Regenerace historických budov, sídel a krajiny, ochrana památek*. Praha 1998.
- POCHE / PREISS 1977 — Emanuel POCHE / Pavel Preiss: *Pražské paláce*. Praha 1977
- POCHE 1958 — Emanuel POCHE: *Prahou krok za krokem*. Praha 1958
- PREISS / HORYNA / ZAHRADNÍK — Pavel PREISS/ Mojmír HORYNA / Pavel ZAHRADNÍK: *Zámek Trója u Prahy*. Praha 2000
- RAZÍM / MACEK — Vladislav RAZÍM/ Petr MACEK: *Zkoumání historických staveb*. Praha 2011.
- SKŘIVANOVÁ 2019 — Anežka SKŘIVANOVÁ: *Rekonstrukce historických fasád* (diplomová práce na České vysoké učení technické v Praze). Praha 2019
- SOLAŘ 2003 — Miloš SOLAŘ: Informace o probíhající opravě chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně. In: Věstník Klubu Za starou Prahu 1/2003. [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <http://stary-web.zastarouprahu.cz/ruzne/mikulas.htm>
- SOLAŘ 2007 — Miloš SOLAŘ: *K současnému názoru na obnovu fasád historických staveb*. In: Zprávy památkové péče 2007/67, číslo: 4795
- Sondážní průzkum – Průzkum umění cz. - Materiálový průzkum uměleckých děl [online]. [cit. 09.07.2021]. Dostupné z: <http://pruzkumumeni.cz/metody-pruzkumu/sondazni-pruzkum/>.
- ŠTORM 2007 — Břetislav ŠTORM: *Základy péče o stavební památku*. Praha 2007
- ŠTULC — Josef ŠTULC: *Ještě jednou k semináři barevnosti fasád*. In: Zprávy památkové péče (Roč. 2, 1983, č. 1, 2, ZČ.)
- ŠTULC — Josef ŠTULC: *K nové barevnosti tamburu a lucerny křížovnického kostela v Praze*. In: Památky a příroda, IX.
- VACEK 1960 — Vacek: *Průzkum a návrh na obnovu a konservaci, kostela sv. Mikuláše na Malé Straně*, 9.11.1960. [rukopis]. V Praze 1960

- VACEK 1961 — Vacek: *Kostel sv. Mikuláše, Závěrečné zhodnocení připomínek zúčastněných činitelů k průzkumovým pracím a k pracovní technologii, navržené projekcí družstva ŠTUKO*. [rukopis]. V Praze 1961
- VAJS — Václav VAJS: *Obnova chrámu sv. Jana na Skalce*. Praha 1934.
- VALTR 2002 — Ladislav VALTR: *Expertní posudek 4/02, Kostel sv. Jana na Skalce, Praha 1- Nové město: Posouzení návrhu na sanační patření, 2002, str. 2*. [rukopis]. Praha 2002
- VILÍMKOVÁ — Milada VILÍMKOVÁ: *Stavebně historický průzkum Prahy, čp. 1040 190/I*. [rukopis]. Praze 1970
- VILÍMKOVÁ 1986 — VILÍMKOVÁ, Milada, *Stavitelé chrámů a paláců, vydání 1, Praha: 1986*
- VINAŘ 2011 — Jan VINAŘ: *Restaurátorský záměr: Oprava ohradní zdi objektu kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce*. Praha 2011
- VINAŘ 2013 — Jan VINAŘ: *Technická zpráva: Praha 2, kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce, Stavební úpravy*. [rukopis]. V Praze 2013.
- VITRUVIUS 1953 — *Deset knih o architektuře*. Praha 1953
- VLČEK / HAVLOVÁ 1998 — Pavel VLČEK, Ester HAVLOVÁ: *Praha 1610-1700 - Kapitole o architektuře raného baroka*. Praha 1998
- VLČEK 1999 — Pavel VLČEK: *Umělecké památky Prahy: Malá Strana*. Praha 1999
- VLČEK 2000 — Pavel VLČEK: *Umělecké památky Prahy: Pražský hrad a Hradčany*. Praha 2000
- VLNAS 2001 — Vít VLNAS: *Sláva barokní Čechie. Stati o umění, kultuře a společnosti 17. a 18. století*. Praha 2001
- VOIT 1990 — Petr VOIT: *Pražské Klementinum*. Praha 1990
- VOTÁNEK/HÜBSCHEROVÁ 1981 — VOTÁNEK/HÜBSCHEROVÁ: *Průvodní zpráva: Generální oprava pláště kostel sv. Františka* [rukopis]. Praha 1981